

Modeli suradnje obitelji i škole

Rosić, Vladimir; Zloković, Jasminka

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2003**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:016279>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/339076670>

Modeli suradnje obitelji i škole

Book · February 2020

CITATIONS

3

READS

82

2 authors, including:

Jasminka Zloković
University of Rijeka

37 PUBLICATIONS 29 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Research project "Pedagogical aspects of family relationships" [View project](#)

2nd INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE „CHILD MALTREATMENT & WELL-BEING“, Berlin, Germany, 2019. [View project](#)

PEDAGOŠKA BIBLIOTEKA

Nakladnik:
"Tempo" d.o.o.
Đakovo
Za nakladnika :
Drago Šimek
Recenzenti:
Doc. dr. sc. Anđelka Peko
Mr. sc. Vesna Buljubašić-Kuzmanović
Lektor/Korektor:
Mr. sc. Miroslav Bauer
Ilustracije:
Prof.dr.sc. Vladimir Rosić
Grafička obrada:
"Tempo" d.o.o.
Đakovo
Tisak:
"Tipografija" d.d.
Đakovo

Prof. dr. sc. Vladimir Rosić
Dr. sc. Jasminka Zloković

MODELI SURADNJE OBITELJI I ŠKOLE

CIP - Katalogizacija u publikaciji
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA OSIJEK
UDK 37.018.1/2
ROSIĆ Vladimir
MODELI SURADNJE OBITELJI I ŠKOLE/
Prof. dr.sc.Rosić, Vladimir; dr. sc. Jasminka Zloković
Đakovo: Tempo, 2003. –
(Pedagoška biblioteka. Kolo 1, Za učitelje i odgajatelje)
Bibliografija. 77-79.
ISBN 953-96669-9-6
1. Zloković Jasminka
100828093

"Tempo" d.o.o. Đakovo
Đakovo, 2003.

Sadržaj:

I. MODELI SURADNJE OBITELJI I ŠKOLE	7
Pristup problemu	7
Što je obitelj?	8
Pedagoško određenje pojma obitelji	8
Odgojne sredine	12
Obitelj i škola - partneri odgoja	13
Uloga roditelja u životu djeteta	15
II. SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE	19
Značaj suradnje	19
Uloga roditelja u sustavu odgoja i obrazovanja	20
III. RODITELJI I ŠKOLA	31
IV. POVEZIVANJE RODITELJA I ŠKOLE	35
V. RAD S RODITELJIMA	41
Pristup problemu	41
Što dobivamo suradnjom?	44
VI. MODELI / OBLICI RADA	47
VII. INDIVIDUALNI MODELI SURADNJE	53
Individualno informiranje	53
Razgovor u školi	55
Razgovor u roditeljskom domu	56
Pismeno informiranje	60
VIII. SKUPNI MODELI SURADNJE	63
Skupno informiranje	63
Skupni (grupni) razgovori	64
Roditeljski sastanci	65
IX. EDUCIRANJE RODITELJA I POVEZIVANJE SA STRUČNJACIMA RAZLIČITIH PROFILA	67
ZAKLJUČAK	75
SAŽETAK	76
BIBLIOGRAFIJA	77

I.

MODELI SURADNJE OBITELJI I ŠKOLE

*Suvremen odgoj je davanje i dijeljenje s drugima.
Odgoj je komunikacija.*

Pristup problemu

Odgoj i obrazovanje spadaju u najsloženije, a u isto vrijeme, i najodgovornije ljudske djelatnosti. Rezultati koji se njome ostvaruju zavise o mnogim vanjskim i unutarnjim čimbenicima, od kojih su obitelj i škola neupitno povezani.

Što je obitelj ?

Obitelj kao društvena, etička i odgojna ljudska zajednica ima primarnu zadaću odgojiti svoje dijete u duhu društvenih i etičkih vrijednosti i spoznaja do kojih je suvremeno društvo u svom povijesnom hodu doseglo. Funkcije, uloge i oblici obitelji su se kroz povijest mijenjale, međutim obitelj je uvijek ostala izvor i nositeljica života (Vukasović, 1994.) i očovječenje i ishodište čovjeka kao ljudskog bića. Transformacijom suvremene obitelji gube se neke tradicionalne obiteljske funkcije, ali odgojna funkcija i dalje ostaje primarna i nezamjenjiva.

Pedagoško određenje pojma obitelji

Obrazovanost obitelji preduvjet je uspješnog pedagoškog rada s djecom, odnosno, ostvarenje pedagoške funkcije. Učinkovito i kvalitetno pedagošku funkciju, u odgojnoj zajednici roditelja i djece (obitelji), moguće je ostvariti ukoliko se rad s djecom u odgoju i učenju zasniva na većem stupnju pedagoške kulture i obrazovanja roditelja, na razumijevanju, partnerskim i emocionalnim odnosima, potpomognuta boljom ekonomskom situacijom obitelji. Kako u ovom radu razmatramo ulogu obitelji s pedagoškog aspekta u suradnji sa školom, odmah, na početku, dajemo pedagoško određenje obitelji. "Pristupajući obitelji sa stajališta njezine pedagoške funkcije, možemo je definirati kao odgojnu zajednicu roditelja i djece (bez obzira na to je li riječ o biološkoj ili usvojenoj djeci), zasnovanu na emocijama ljubavi i privlačenja, a karakteriziranu zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova" (Maleš, 1988, str. 7). Pedagoško djelovanje obitelji u radu s djecom dobiva sve više društvenu pozornost i prestaje biti samo njihova osobna i privatna dimenzija. Roditeljstvo postaje društveno odgovorna zadaća.

Obitelj nije nikakva namjerna pedagoška ustanova, nego životna zajednica u kojoj se ostvaruje prije funkcionalno nego intencionalno polje učenja. Teško je potpuno nabrojiti što sve čini obitelj

nezamjenjivom, ali je nedvojbeno da su emocionalni odnosi temeljeni na privrženosti i ljubavi između roditelja i djece te individualan pristup dječjoj osobnosti – najznačajniji čimbenici koji ovu zajednicu čine bitno drugačijom od škole.

Odgoj u obitelji je poseban međuljudski odnos "primanja" i "davanja", ispunjen sadržajima povjerenja, razumijevanja, ljubavi, iskrenosti, želja, nada, radosti i razočaranja. U odnosima s roditeljima dijete stječe sigurnost i razvija snažan osjećaj pripadnosti obitelji. Obitelj predstavlja most između pojedinca i društva. U djetinjstvu štiti dijete od društvene okoline, ali ga istovremeno priprema za život u njoj. Upravo ta središnja pozicija obitelji čini je toliko važnom u životu pojedinca i društva, a njezinu zadaću toliko složenom i odgovornom (Maleš, 1993, str. 1.).

U pedagoškom pogledu obitelj je ognjište, škola učenja sličnosti i različitosti, razumijevanja, pomaganja jedni drugima, starijima, škola opraštanja, željena povratka i odlaska, života i umiranja.

U ovom radu ne nastojimo šire analizirati evoluciju obitelji, koja bi obuhvaćala vremensko razdoblje "od najstarijih zapisa" do danas, već želimo ukazati na potrebu suradnje obitelji i škole, dviju temeljnih čimbenika kvalitete odgoja i obrazovanja.

Stereotip obitelji izmijenjen je. Brojne povijesne, socijalne, ekonomske i kulturne promjene reflektirale su se i na promjene u funkcioniranju obitelji. Brojni su razlozi (Rosić, Zloković, 2002, str. 14) uslijed kojih je došlo do transformiranja pojedinih funkcija "tradicionalne" i "suvremene obitelji". Izdajemo samo neke promjene koje su se kroz povijest događale u obitelji (Slika 1).

S obzirom na funkcioniranje obitelji, tradicionalni razvojni modeli promatrali su obitelj kroz oca, koji je bio uposlen i majku, koja je ostajala kod kuće. Strukturu obitelji, prema tradicionalnim modelima, činili su: otac, majka i njihova djeca te krvni srodnici obitelji; djed, baka, ali i drugi članovi šire obitelji.

Danas, nasuprot tomu, sve više primjećujemo različitu obiteljsku strukturu, koja osim "klasične" strukture – otac, majka, djeca, djed i baka, predstavljaju i:

- obitelji razvedenih brakova- binuklearne obitelji
- izvanbračne veze ili
- samohrane majke.

Obitelj je promjenjiva društvena zajednica (Rosić, 1998, str. 103.) koja u sebi nosi breme naše stvarnosti i svoje uloge ostvaruje uz moguće napore i potporu društva.

Obitelj, kao jedna od najstarijih ljudskih institucija, je doživjela mnoge transformacije na individualnom planu, koje su se reflektirale prvenstveno na promjene životnog stila i obiteljske strukture. Bez obzira na njenu strukturu, životni stil ili zaposlenost roditelja, dijete predstavlja integralni dio života u obitelji. Obitelj je mjesto gdje se dijete razvija, gdje se stvara i razvija obiteljski identitet. Obitelj je prva i najvažnija škola života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine, umijeća i navike. Važno je razumijevanje procesa u kojem roditelji primjenjuju različite "modele" ponašanja i odgoja koji utječu na čitav djetetov razvojni ciklus.

Roditelji i toplo roditeljsko ozračje za dijete su temeljni uvjet u razvoju ličnosti. Odgoj i obrazovanje djece primarna su zadaća obitelji. Proučavajući obitelj, u pogledu njezine odgojne uloge u različitim životnim modelima/oblicima, odlučili smo se za razvoj suradničkih uloga između roditelja/obitelji i škole kao jednog od temeljnog oblika institucionalnog odgoja i obrazovanja.

Slika:1

NEKE SLIČNOSTI I RAZLIKE TRADICIONALNIH I MODERNIH OBITELJI

STRUKTURA I NEKE TEMELJNE FUNKCIJE OBITELJI	"TRADICIONALNE OBITELJI"	"SUVREMENE OBITELJI"
• VELIČINA OBITELJI	VELIKE OBITELJI S VIŠE DJECE (četvero ili više djece)	MALE OBITELJI S MALIM BROJEM DJECE (jedno ili dvoje djece) OBITELJI BEZ DJECE PO VLASTITOJ ODLUCI
• STRUKTURA OBITELJI	OTAC - MAJKA / DJED - BAKA I DRUGI ČLANOVI ROBBINE	OTAC - MAJKA SAMOHRANI RODITELJ (biološki ili nebiološki) RAZVEDENI BRAKOVI BINUKLEARNE OBITELJI MAJKE I IZVANBRAČNA DJECA
• STIL ODGOJA DJECE U OBITELJI	AUTORITARNI	AUTORITATIVNI AUTORITARNI PERMISIVNI
• ODGOJNA FUNKCIJA	ODGOJ DJECE U OBITELJI	TENDENCIJA PREBACIVANJA ODGOJNE FUNKCIJE OBITELJI NA DRUGE OSOBE I INSTITUCIJE
• SOCIJALIZACIJA DJECE	U OBITELJI (nije univerzalno - npr. u Engleskoj i SAD-u su djecu posebno iz viših i srednjih staleža roditelji stali vrlo rano u internate ili koleđe).	TENDENCIJA PREBACIVANJA SOCIJALIZACIJSKE FUNKCIJE IZVAN OBITELJI
• SLOBODNO VRIJEME	GOTOVO ISKLJUČIVO U OBITELJI	IZVAN OBITELJI
• BRIGA U EKONOMSKOJ SIGURNOSTI	OTAC -ZAPOSLEN MAJKA - KOD KUĆE	OTAC I MAJKA (NE)ZAPOSLENI POMOĆ MLADIM ČLANOVIMA OD STARIJIM ČLANOVA OBITELJI

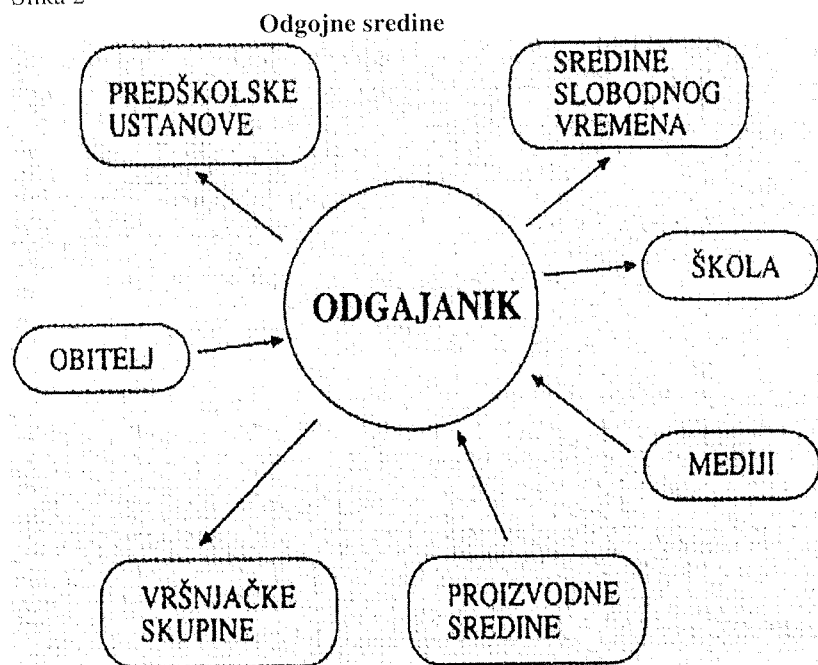
Odgojne sredine

Odgoj se ostvaruje u mnogobrojnim odgojnim sredinama. U osnovi razlikujemo dvije temeljne odgojne sredine (Mušanović, Rosić, 1997. str. 77):

- intencionalne odgojne sredine (obitelj, škola), ustanove čija je osnovna djelatnost odgoj;
- funkcionalne odgojne sredine, ustanove i socijalne sredine u kojima se, uz ostale, funkcionalno (neinstitucionalno) ostvaruje odgojni proces.

Među najvažnije odgojne sredine ubrajaju se obitelj, predškolske ustanove, škola, mediji, sredine u kojima se provodi slobodno vrijeme, vršnjaci, te proizvodne sredine.

Slika 2

U odgojnom su procesu sve navedene sredine značajne i njihov se utjecaj ne može rangirati. Roditeljski dom je jedna od temeljnih i prvih odgojnih sredina u kojoj dijete dolazi, boravi, raste, razvija se, njeguje, odgaja, obrazuje, potiče, stječe različita iskustva, uči za život, uspostavlja komunikaciju... Teško je zamisliti bilo koju sredinu bez ikakve stimulativne vrijednosti za dijete (Došen – Dobud, 1982, str. 18). Svaka odgojna sredina raspolaže sa specifičnim odgojno-obrazovnim potencijalima.

Obitelj može u potpunosti uspješno obaviti svoju odgojnu ulogu samo ako zato postoje uvjeti unutar obiteljskog života, a njih čine psihološki, pedagoški, socijalni i kulturni čimbenici obiteljske sredine s osobnošću odnosa i ponašanjem svakog od roditelja i ostalih članova obitelji.

Obitelj i škola – partneri odgoja

Treba više pozornosti posvetiti onome što dijete može i što čini dobro, nego isticati pogreške i ono što ne može.

Obitelj je prirodna životna i odgojna zajednica, a škola je profesionalna ustanova društva koja se brine da svaki čovjek dobije onaj minimum obrazovanja bez kojega ne bi mogao živjeti, raditi i stvarati. Roditelji (obitelj) i škola zato nisu međusobno neprijateljske skupine, nego obrnuto – suradničke, radi postizanja cilja – dobro odgojenog čovjeka – upućene su na zajedničko djelovanje. Sve odgojne sredine nemaju jednak odgojni utjecaj na dijete. Utjecaji su različiti i vrlo složeni. Obitelj, u ostvarivanju svih odgojnih zadaća, uspostavlja suradnju sa svim ustanovama koje sudjeluju u razvoju njihove djece. Utjecaji među odgojnim sredinama uvijek se ostvaruju različitim modelima suradnje u dvosmjernoj komunikaciji i ravnopravnim suradničkim odnosima.

Škola kao odgojna sredina pojavljuje se kao suradnik i suradnik u ravnopravnom razvoju osobnosti djeteta. Da bi surađivali, obitelj i škola

moraju stalno komunicirati, uspostavljati ravnopravne suradničke odnose, moraju se što bolje upoznati i razraditi metodiku odgojnih postupaka. Samo će na taj način odgoj djece biti neupitan i učinkovit – na sreću same djece, roditelja, škole i društva.

Živimo u vremenu značajnih promjena koje traže drugačiju **mogućnost komuniciranja** među čimbenicima odgoja.

Uspostavljanje suradničke komunikacije između učitelja i roditelja nije moguće ako učitelji ne prošire svoje shvaćanje stručnosti. Od učitelja se očekuje da **prihvaća stavove roditelja** , da je u stanju promatrati probleme s njihove točke gledanja, da respektira njihova znanja o vlastitoj djeci kao i njihove odgojne postupke. Sve to stavlja učitelja kao stručnjaka, u specifičnu situaciju. Učitelj, koji posjeduje stručna znanja i sposobnosti, mora prihvatiti činjenicu da i roditelji kao laici mogu dati vrijedne ideje, s obzirom na pitanja odgoja. To je u suprotnosti s vjerovanjem da nestručnjaci ne mogu davati konstruktivne prijedloge stručnjacima ili da stručnjak pita za mišljenje i savjet nestručnjaka. Dok učitelj ove dileme ne riješi u sebi i ne prihvati ovu novu poziciju, neće biti mnogo diskusija, razmjena mišljenja, dogovora i zajedničkog rada između učitelja i roditelja (Maleš, 1996.).

Treba li, uopće reći da nema idealnog učitelja? Nema, uostalom, niti idealnog oca ni majke, supružnika pa ni idealnog djeteta. I baš kao što je naš roditeljski odnos s djetetom ispunjen divnim i teškim trenucima, najrazličitijim emocijama, problemima i dilemama, sličnu "životnu školu" prolaze i učitelji, sa svakom generacijom iznova...

Prema suvremenim shvaćanjima škole kao **otvorene zajednice** smatra se da je obitelj nezamjenjiv čimbenik odgoja i obrazovanja u školi. Uspješnog učitelja odlikuje stalna **suradnja s obitelji** učenika i **koordinirano djelovanje** s obitelji u stvaranju optimalnih odgojnih situacija. Nastojanja na susretanju obitelji i škole odlikuju se raznolikošću zadaća i oblika (roditeljski sastanci, individualna savjetovanja roditelja, pismeno i usmeno obavještanje, zajednica doma i škole, školske svečanosti, dani otvorenih vrata, roditelj kao učitelj i dr.).

Prava djeteta na razvoj osobnosti kao civilizacijska tekovina, s jedne strane, čini **školu suodgovornom za razvoj djeteta** (za zlostavljanje djece u obitelji, odgojnu zapuštenost...), a s druge strane, **obrazovanje djece sve je češće zadaća i odgovornost obiteljske sredine** . Stoga su škola i obitelj upućene jedna na drugu.

Škola ne može u potpunosti realizirati postavljene ciljeve odgoja bez suradnje s roditeljima.

Roditeljstvo je jedna od "uloga" koja u potpunosti zaokuplja. Od rođenja djeteta obitelj je prva sredina koja osigurava socijalna i edukacijska iskustva.

Uloga roditelja u životu djeteta

Ne pretendirajući kako je moguće ukratko obuhvatiti sve najvažnije uloge koje roditelji imaju u životu djeteta, navodimo samo neka ponašanja i moguće postupke roditelja prema djetetu.

Molimo Vas da ih pažljivo pročitate i pokušajte potaknuti raspravu u grupi o pojedinim postupcima roditelja.

Što mislite da bi bilo bolje učiniti i na koje se sve to situacije odnosi?

Smatrate li neke od navedenih postupaka (ne)opravdanim?

Zašto?

Mislite li da su neka druga ponašanja ili postupci, učinkovitiji u odgoju i poticanju socijalnog, intelektualnog, emocionalnog ili tjelesnog razvoja djeteta?

Navedite koja i eventualno u kojim situacijama?

- Roditelj potiče dijete da se uključi u izvanškolske aktivnosti (sport, glazba, jezici i sl.).
- Roditelj diskutira s djetetom o tome što su učili u školi i svakog dana mu pomaže da izvrši domaće zadaće.
- Roditelj ne propušta priliku da nešto nauči od svog djeteta.
- Roditelj često običava svom djetetu pročitati ili ispričati neku priču.
- Roditelj uključuje dijete u obiteljske diskusije kada to smatra primjerenim.
- Roditelj djetetu osigurava različite izvore znanja i zabave kod kuće (knjige, igre, video, puzzle...).
- Roditelj upućuje dijete na zanimljive materijale, dokumente, sadržaje i sl.
- Roditelj potiče dijete da uči u školi i kod kuće.
- Roditelj provodi vrijeme s djetetom u diskusiji i rješavanju aktualnih i tekućih problema
- Roditelj i dijete zajedno raspravljaju o promjenama (društvenim, političkim, gospodarskim...) i zbivanjima u nas i u svijetu
- Roditelj sudjeluje s djetetom u različitim kulturnim, zabavnim i obrazovnim sadržajima i aktivnostima (posjeti biblioteci, kazalištu, kinu, muzeju, izleti i dr.).
- Roditelj pomaže djetetu u nabavljanju literature (časopisa, lektire, enciklopedija, leksikona i drugih knjiga).
- Roditelj često potiče različite dijaloge i rasprave (o pričama, filmu, predstavi, knjigama, televizijskom programu, događajima i sl.).

- Roditelj često provodi vrijeme zajedno s djetetom, a posebno u zabavi i relaksirajućim aktivnostima.
- Roditelj ohrabruje dijete da se isproba i u novim aktivnostima.
- Roditelj je, prije polaska u školu, dijete poučio osnovnim vještinama čitanja i pisanja.
- Roditelj pomaže svome djetetu da ispravi jezične i gramatičke pogreške.
- Roditelj potiče dijete da čita, da se zabavlja i relaksira.
- Roditelj nalazi različite mogućnosti da zajedno s djetetom rješava različite probleme, konflikte, da mu pomaže u savladavanju različitih vještina.
- Roditelji u obitelji i izvan nje potiču međugeneracijsku suradnju.

Osim spomenutih ponašanja i postupaka roditelja koje biste Vi postupke, po Vašem mišljenju, naveli a smatrate ih bitnim u boljem picanju razvoja djeteta (ispišite ih na za to predviđenom prostoru ili na zasebnom papiru).

Nužnost komunikacije roditelja sa školom, koju polazi njihovo dijete, činjenica je koje su bili svjesni mnogi prije nas, kao što su je danas svjesni i mnogi osim nas. Ona proizlazi iz nužnosti uspostavljanja dijaloga u svakoj ljudskoj situaciji u kojoj postoji više od jednog subjekta.

Suradnja je složen, višedimenzionalan proces koji se ostvaruje u nekoliko etapa. Da bi mogli dobro surađivati, potrebno je da se nastavnici i roditelji međusobno upoznaju. Na osnovi međusobnog

poznavanja partneri će se bolje razumjeti, a što je dobar put za izgrađivanje povjerenja i spremnosti za dogovaranje i suradnju u odgojno-obrazovnom radu. Ujedno su time stvorene osnove za prihvaćanje savjeta i mijenjanje vlastitih stavova i postupaka u odgoju.

Učitelj ne može izići u susret potrebama pojedinog učenika ako ne poznaje njegovu obiteljsku sredinu, okolinu, a roditelji ne mogu pomoći svom djetetu, u njegovim školskim obvezama, ako ne znaju što se u školi radi i što se od učenika očekuje. Svako isključivanje roditelja iz odgojno-obrazovnog procesa u školi može dovesti do gubljenja interesa za komunikaciju s učiteljem i za cjelokupan rad u školi. Škola ne može nadoknaditi nedostatak roditeljskih poticaja i pozitivnih stavova, ali ni podrška od strane roditelja nije dovoljna za suzbijanje nedostatka škole. Stoga samo zajedničkim zalaganjem i međusobnim pomaganjem učitelja i roditelja moguće je ostvariti odgojno-obrazovne ciljeve.

Suradnja se može ostvariti samo onda ako sudionici nalaze zadovoljstvo u zajedničkom radu. I roditelji i učitelji moraju uložiti napor kako bi uzajamnost u radu bila što uspješnija. I jedni i drugi bi trebali uložiti napor da razumiju onu drugu stranu, tj. učitelji – roditelje, a roditelji da pokušaju uvidjeti probleme s učiteljske točke gledanja. Ako jedan od sudionika nema sposobnost objektivnog spoznavanja situacije i krivicu za neostvareno prebacuje na drugoga, teško da će doći do uspostavljanja suradničkih odnosa kao osnovnog preduvjeta zajedničkog djelovanja. Predrasude koje ponekad nalazimo u roditelja o učiteljima kao nezainteresiranim za suradnju, prestrogim osobama koje postavljaju neopravdane zahtjeve pred učenika i sl. prepreka su za uspostavljanje uspješne suradnje. Samo ako roditelj vidi učitelja kao stručnjaka, karakternu osobu, onoga kome je stalo do zajedničkog rada, kao osobu koja voli djecu i posao koji radi, bit će spreman založiti se na planu zajedničkog dogovaranja i djelovanja.

II.

SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE

*Obitelj i škola temeljni su i nezaobilazni
čimbenici odgoja.*

Značaj suradnje

U odgoju sudjeluju **uz obitelj** i drugi čimbenici, od kojih je jedan i škola. Čovjek ne živi nikada odvojeno od drugih ljudi, običaja, okoline, mjesta – htjeli mi to ili ne. **Utjecaj** raznih suodgajatelja **pomaže ili odmaže** obitelji, a i školi.

Ulaskom djeteta u školu, u školski sustav, za djecu, mladež i roditelje nastaju mnogi subjektivni i objektivni problemi. **Škola** svojom

konceptijom, organizacijom, sadržajem rada, metodama, sredstvima, zadaćama i ciljevima predstavlja ulazak u novi širi i raznovrsniji rad i život s novim obvezama i novim odgovornostima. Prirodno je da nismo nikad posve zadovoljni, da želimo uvijek nešto bolje, nešto novo. To se odnosi i **na odnose** između roditelja i škole. Okvir novih odnosa između škole i roditelja **može se promatrati** u nastojanju očovječenja, humanizacije i veće učinkovitosti, efikasnosti suradničkih odnosa. U tom su kontekstu društvena nastojanja za **otvaranjem** odgojno-obrazovnih ustanova prema obitelji, okolini, potrebama roditelja, djece i mladeži. Taj proces otvaranja **započeo je već** u predškolskom odgoju i njegovi stručni i znanstveni dometi ubrzo će protok u osnovne i srednje škole. Roditelji i odgajatelji, učitelji i nastavnici moraju uspostaviti **suradničku komunikaciju**, jer je ona imperativ učinkovitosti rada u ostvarivanju zajedničkog cilja. Odgajanje je **određeno djelovanje** subjekta, na subjektu u kojem svi odgojni čimbenici, u najvećoj mogućoj mjeri, **djeluju skladno** i u istom **pravcu** što je smisao temeljnoga pedagoškog zakona – zakona skladnog i jedinstvenog djelovanja.

Uloga roditelja u sustavu odgoja i obrazovanja

Kakva je uloga roditelja?

Na **temelju** čega oni surađuju s ustanovama odgoja i obrazovanja?

Odgovor smo potražili u zakonima kojima se organizira odgojno-obrazovni rad.

Predškolski odgoj i njegove ustanove imale su u povijesnom razvoju različitu ulogu koja je dolazila i do izražaja u suradnji s roditeljima.

Proces demokratizacije u našoj zemlji potiče potrebu širenja sustava organiziranih programskih oblika za djecu predškolske dobi. **Prva je poticanje** privatne inicijative u predškolskom odgoju da bi se obuhvatilo što više djece, a **druga je proširivanje** postojećih predškolskih programa sadržajima iz područja stranog jezika, umjetnosti,

Konceptija suradnje se temelji na **znanstvenom i humanističkom** pristupu koji ističe slobodu inicijative u stvaranju i provođenju programa, što ovoj djelatnosti daje potpuno drugačiji i kvalitetniji značaj.

Predškolski odgoj u novoj koncepciji **nudi povoljne uvjete** za cjelovit djetetov razvoj koji je usklađen s njegovim individualnim sklonostima i sposobnostima. On također uvažava djetetovu dob i njegove individualne potrebe te specifične razvojne mogućnosti.

Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece otvorilo je **novu mogućnost** za obitelj. Ona se sada pojavljuje kao **aktivni sudionik u izboru i stvaranju programa**. To podrazumijeva slobodu prilikom izbora odgojne institucije, oblika, vrste programa i stručnih nosilaca te određivanja načina sudjelovanja u tome. Budući da roditelji svoja stajališta prema određenom programu temelje na onome što su o njemu čuli, vrlo je važno informirati roditelje kvalitetnim i pravovremenim informacijama.

To znači da se suradnja obitelji i vrtića u odgoju djeteta treba **temeljiti na načelima** međusobnog poštovanja, priznanja i nadopunjavanja uloga. Roditelji i odgajatelji **surađuju** za boljitak djeteta. Iz ovoga proizlazi da su roditelji **aktivni sudionici** koji zajedno s predškolskom ustanovom i u dogovoru s njom surađuju, a sve to u **cilju stvaranja** povoljnih i **jedinstvenih** odgojnih utjecaja koji će poticati cjelokupan djetetov razvoj.

Dobra suradnja u djeteta **jača** osjećaj sigurnosti i vlastite vrijednosti. U slučaju, kad obitelj ili dječji vrtić ne uspostave dobru i korisnu suradnju, opravdano je očekivati negativne pojave koje se mogu očitovati u obje odgojne sredine.

Odgajatelji su u prilici da dijete **dobro upoznaju** kroz različite svakodnevne aktivnosti u kojima ono sudjeluje.

Dobrom suradnjom obitelji i odgajatelja **obiteljski odgoj** se želi **približiti institucionalnom i obrnuto** jer se jedino tako mogu dosljedno ostvarivati ciljevi i zadaci suvremenog predškolskog odgoja koji utječu na normalan i cjelokupan razvoj djeteta.

Upisom djeteta u **osnovnu**, a kasnije i u **srednju školu**, započeta suradnja iz predškolske ustanove **nastavlja se i dobiva** novu kvalitetu i druge obveze. Roditelj ne samo da mora biti dobro informiran o radu i životu škole već mora i u ostvarivanju njenih zadaća optimalno pomagati, surađivati, participirati i prezentirati javnosti njeno djelovanje. Rad s roditeljima **ugrađen je** u sve programe rada i djelovanja škole od ravnatelja do razrednika/učitelja. Roditelji su članovi školskih odbora.

Škola obavlja dvije osnovne funkcije: ona obrazuje i odgaja učenike. Međutim, ni jednu od ovih funkcija škola ne može uspješno obavljati bez pomoći i suradnje roditelja. Samo usklađeno zajedničko djelovanje roditelja i učitelja, ista odgojna usmjerenost školskog i obiteljskog djelovanja mogu dati vrijedne rezultate kako u obrazovanju, tako i u odgoju učenika.

Obveze roditelja su sve složeniye.

- Roditelji su **dužni** u propisanom roku upisati dijete u osnovnu školu, **brinuti** se o njegovu redovitom osnovnom školovanju i ispunjavanju školskih obveza.
- Roditelji su **dužni**, i u skladu sa svojim mogućnostima, **brinuti** se o daljnjem djetetovu školovanju.
- Roditelji imaju **pravo i dužnost** surađivati sa školom u odgoju i školovanju svojeg djeteta.
- Roditelji imaju **pravo i dužnost** uvida u sadržaj, način i postupak djetetova odgoja i školovanja u školi.
- Roditelji imaju pravo i dužnost redovito, a najmanje jedanput mjesečno, obavješćivati se o tijeku školovanja svojega djeteta.
- Obavješćivanje može biti na pisani ili usmeni način.
- Roditelji su **dužni** odazivati se svakom pozivu učitelja, stručnog suradnika i ravnatelja koji se tiče njihova djeteta.
- Roditelji **su dužni brinuti** se o odgoju i školovanju svojeg djeteta **te poticati** njegove umjetničke, sportske i druge sklonosti i sposobnosti.
- Roditelj učenika koji nije zadovoljan ocjenom, koju je na kraju nastave utvrdio učitelj ili razredno vijeće, ima pravo u roku 3 dana od dana pismene obavijesti o uspjehu učenika podnijeti zahtjev učiteljskom vijeću da preispita i utvrdi ocjenu učenika.

Odnos obitelji i škole **ovisi o utjecaju** države na školski sustav. Što je škola više pod utjecajem države, to je manja mogućnost roditeljskog utjecaja. Demokratsko društvo u Republici Hrvatskoj uspostavlja nove odnose između obitelji i škole koji se temelje na stavu da roditelji **trebaju imati** mogućnosti donošenja odluka o odgoju i obrazovanju vlastitog djeteta (Maleš, 1994., 14.). I u našoj zemlji ide se za tim da, osim društvenog (javnog) interesa, vodimo računa i o zadovoljavanju pojedinačnih interesa obitelji (privatne i alternativne škole). Da bi se suradnja s roditeljima ostvarila na kvalitetnim i učinkovitim suradničkim odnosima, potrebno je još mnogo učiniti u stvaranju novih zakonskih dokumenata. Objavljene smjernice razvoja odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj i idu u tom pravcu.

Suradnja obitelji i škole **naglašava se** u svim zemljama **kao društvena i pedagoška neizbježnost**. Konačno se došlo do spoznaje da su **učenik i dijete** jedna te ista osoba koja se razvija i u školi i u obitelji. Zato i suradnja škole i obitelji **mora biti** dvosmjerna.

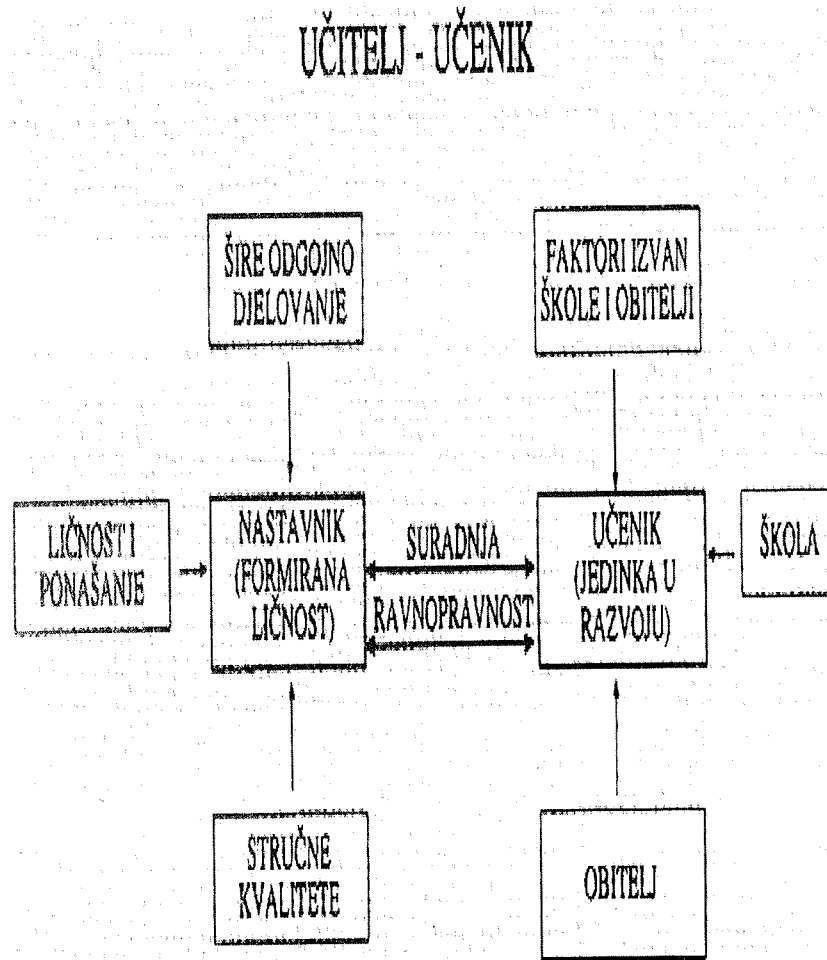
Za suradnju škole i obitelji postoje obostrani motivi i interesi. Susret roditelja i učitelja nije susret dviju ustanova, nego susret osoba od kojih svaka, na svojem području, **pridonosi** odgoju djeteta.

Za uspješnu međusobnu suradnju potrebno je da škola i obitelj **međusobno jačaju** autoritete – **roditelji** moraju podupirati autoritet škole i učitelja, a isto tako **učitelj i škola** moraju podupirati autoritet roditelja. Takvo plansko međusobno surađivanje barem će djelomično pomoći da **ne opada autoritet** obitelji i škole što inače vrlo otežava odgojni rad s mladim ljudima.

Za plodnu suradnju obitelji i škole moraju **biti poučeni** o odgojnim ciljevima, namjerama i obrazovnom radu škole. Samo se tako može postići da odgojni rad u školi i obitelji bude jedinstven.

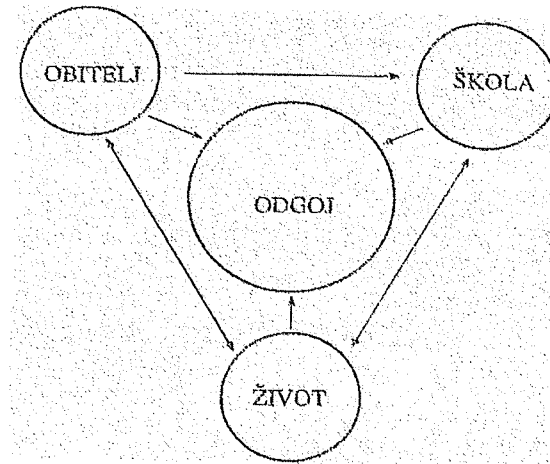
U školi partnerske odnose između učitelja i učenika možemo ovako prikazati.

Slika 3. UČITELJ – UČENIK

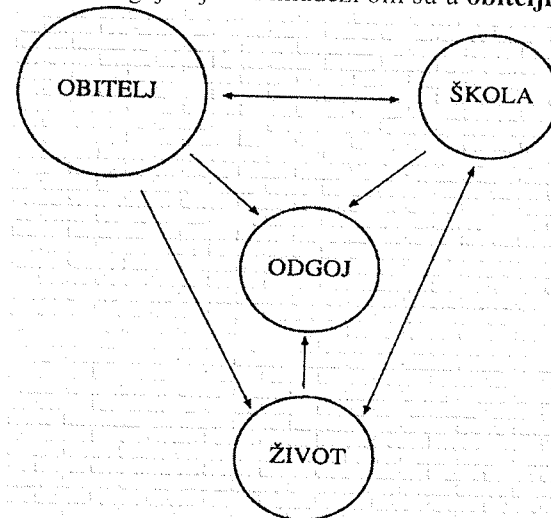
Suradnja, suradnički odnos i komunikacija između škole i obitelji mijenjala se i zavisi od zadaća i ciljeva škole i uloge obitelji u društvu

(životu). Grafički se taj odnos može ovako prikazati. Svi čimbenici imaju istu zadaću.

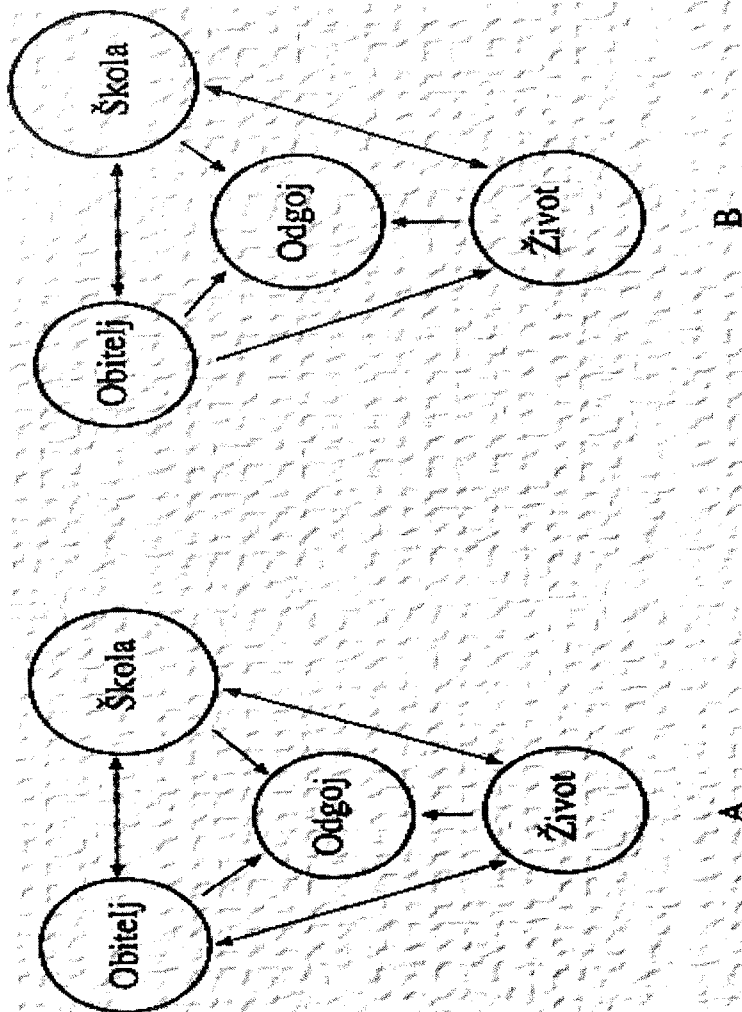

Zadaća ovih temeljnih čimbenika u odgoju mijenjala se tijekom povijesti i pojedini čimbenici imali su **veću ili manju** ulogu. Grafički smo to prikazali ovako:

a) **najveći zadaci** u odgoju djece i mladeži bili su u **obitelji**

b) polaskom djeteta u školu utjecaji drugih odgojnih sredina dobivaju veće značenje i odgojna uloga obitelji gubi na svom prvotnom značenju. Uz nju, sada se sve više **pojavljuju ustanove** odgoja i obrazovanja (škole) te **drugi životni čimbenici** "paralelne škole", što se zorno vidi iz sljedećeg prikaza:

Danas više nije sporno i upitno da razvoj djece i mladeži ostvaruju mnogi čimbenici odgoja i obrazovanja, već je upitno kako i na koji način povezati, poticati, usmjeravati i koordinirati njihov rad i djelovanje prema istom cilju – **pomoći u razvoju** do optimalnih mogućnosti i sposobnosti svakog djeteta.

Proces odgoja i obrazovanja djece i mladeži **zajednička je skrb** povjerena roditeljima i ustanovama odgoja i obrazovanja koji svoje djelovanje zasnivaju na osnovi Ustava i određenih zakonskih propisa.

Zašto je nužno surađivati?

Što dobivamo suradnjom?

Tko je nositelj suradnje?

Suradnja se različito shvaća i primjenjuje, ali još ne u **punom pedagoškom** smislu dvosmjernog djelovanja. Suradnja je jednosmjerna i počinje od učitelja, a završava u roditelja kao pasivnog čimbenika kojeg treba privući, motivirati, obrazovati itd. Iako je utvrđena potreba suradnje, još je uvijek ona statična, te u sebi sadrži dinamičan proces zajedničkog djelovanja škole i roditelja. Drugim riječima, **sumnjalo se u obitelj**, sposobnost roditelja kao odgajatelja i aktivnog suradnika u odgoju. Tome je pridonosio i čvrst društveni i školski sustav.

Mnoga istraživanja (Tyrell, 1985., str. 84.-85.) ukazuju na potrebu suradnje zbog prostorne odvojenosti, novog načina rada i učenja, vremenske odvojenosti, razlik u ulogama što ih dijete nosi (sin/učenik), neovisnosti djelovanja, autonomije zbivanja... u kojima je nužna suradnja škole i obitelji. Roditeljski dom i škola predstavljaju (a to će biti i u budućnosti) dva različita svijeta življenja koja **se približavaju zbog različitih potreba** – samoinicijativno ili dirigitirano. **U svim školama** tragaju i promišljaju za tim kako uspostaviti bolju, kvalitetniju i učinkovitiju suradnju i koje forme i oblike rada primijeniti kako bi ta suradnja pružila novu kvalitetu. U toj suradnji svi pružaju svoje mogućnosti. Gordon (1969.) ukazuje na ove mogućnosti kvalitete odnosa između roditelja i učitelja: roditelj kao podrška, roditelj kao učenik, roditelj kao učitelj svoje djece te roditelj kao učitelj u grupi. Smith (1980.) tome dodaje "zajedničko okruženje i dijeljenje iskustava", a Van der Eyken (1983.) tu suradnju svodi na tri osobitosti: pružanje podrške (pomoći), sudjelovanje u događajima i sudjelovanje u aktivnostima

kojima se provodi kontrola rada škole. Istraživanja Cunninghama i Devisa (1985.) govore o trima modelima: "model stručnjaka", "model premještanja" i "model korisnika" u kojem učitelj prihvaća roditeljsko pravo na izbor i odlučivanje o odgoju vlastitog djeteta na temelju međusobnog poštivanja roditelja i škole. Ovaj model teži dvosmjernoj komunikaciji u prihvaćanju prava i obveza u radu od strane roditelja i učitelja. **To je put** kojim danas **razvijamo novu hrvatsku školu**.

Suradnju između roditelja i škole **treba zasnivati** na jednakosti, aktivnosti i odgovornosti, naglašava Nichl (Pugh i De'Ath, 1989.). Suradnja i partnerski odnos zahtijeva kontinuirano stručno i znanstveno istraživanje. I naši pedagoški djelatnici (Vukasović, Jurić, Mužić, Maleš, Potočnjak, Miljković,

De Zan...), na temelju teoretskih i empirijskih istraživanja, **ukazuju na potrebu traganja** za novim i sadržajnijim oblicima rada s roditeljima.

Može se stoga **zaključiti** da će učenik postizati bolji uspjeh u školi i brže napredovati ako s njim rade i roditelji. Ako izostane **roditeljska pomoć**, rezultati rada učitelja bit će tek prosječni. Tu, naravno, vrijedi i druga jednakost, a ta je da je i **kvalitetan učitelj** važan u cijelom procesu jer samo takav može nadograđivati na temelje koje je postavio angažirani roditelj. Uspjeh će, naravno, biti najbolji ako utjecaj učitelja i roditelja bude paralelan, istodoban i uz međusobno poštovanje. Ako jedan od njih **izostane**, onaj drugi neće moći nadoknaditi propušteno.

Suradnički je odnos između roditelja i učitelja **onaj** u kojemu su roditelji i odgajatelji (Maleš, 1994):

- **jednaki**, tj. jedni prema drugima se odnose kao kolege i istomišljenici, dijeleći informacije, obveze i ciljeve vezane uz odgoj djeteta.
- **aktivni**, tj. obje strane imaju aktivnu ulogu u poticanju dječjeg razvoja,
- **odgovorni**, tj. obje strane imaju određena prava, ali i dužnosti.

U ustanovama gdje se **roditelj prihvaća** kao **korisnik usluga**, roditelj se stavlja u situaciju ovisnika o mišljenju odgajatelja, pasivan je i periferan u donošenju odluka u ustanovi. Nasuprot tome roditelj koji je **prihvaćen kao suradnik**, aktivan je i priznaje mu se središnje mjesto u

donošenju odluka i realizaciji te je suodgovoran za ono što se događa u ustanovi. Samo tako roditelj se **promatra** kroz njegove mogućnosti, a to je najbolji put za razvijanje suradničkih odnosa.

U odnosu roditelja i učitelja važno je razlikovati **ulogu svakog** od njih i ne pokušavati profesionalizirati roditelja niti omalovažavati profesionalne vještine učitelja. Znanja i sposobnosti svakog od njih međusobno se **nadopunjuju i komplementarna** su, s obzirom na njihovu važnost u pristupu djetetu.

Međutim, takva suradnja stavlja učitelje u specifičan položaj koji od njih zahtijeva da prošire svoja shvaćanja stručnosti. Naime, učitelj koji posjeduje stručna znanja i sposobnosti o odgojno-obrazovnom radu sada mora **prihvatiti činjenicu** da i roditelji kao laici mogu dati vrijedne ideje o pitanjima odgoja. To je u **suprotnosti** s ustaljenim vjerovanjem da nestručnjaci mogu davati konstruktivne prijedloge stručnjacima, ili da stručnjak pita za mišljenje i savjet nestručnjaka. Dok učitelj to ne riješi u sebi i ne prihvati tu novu poziciju, neće biti uspješnih rasprava, razmjena mišljenja, dogovaranja i zajedničkog rada, odnosno neće se realizirati istinsko partnerstvo među njima.*

Naše istraživanje (Rosić, 1997.) potvrdilo je učinkovitost suradničkih odnosa između škole i roditelja u osnovnim i srednjim školama u korist djece, njihovih roditelja i učitelja, jer je takva **suradnja pomogla** (uz ostale čimbenike) da se učitelji i roditelji mogu pravilnije i individualizirano postaviti prema učenicima, kako bi učinkovitije i pedagoški ispravno djelovali na njihov razvoj i osamostaljivanje. Tamo gdje je suradnja uspješnija (u osnovnim školama je bolja od srednjih škola) učitelji **ne samo** da govore o **podršci i priznanju** već i o **zajedničkom rješavanju** problema i podizanju kvalitete rada u školi.

Pokazatelji empirijskog istraživanja upućuju na sljedeće:

- 43,17% djece uz velike napore svladava nastavno gradivo;
- 73,12% nastavnika sistematski radi s roditeljima kako bi pomogli sebi i učenicima;
- 38,00% roditelja veoma površno i nedovoljno komunicira s djelatnicima škole zbog različitih uzroka;
- 46,52% u osnovnim školama i 23,31% roditelja u srednjim školama iskazalo je potrebu za pedagoškim obrazovanjem kao temeljem za učinkovitost rada s djecom kod kuće;
- 58,22% roditelja izjasnilo se za potrebu osiguranja više vremena za razgovore s učiteljima o odgojnim problemima svoje djece i njihovim rezultatima u školi;
- 83,10% roditelja najviše interesiraju postignuti rezultati u učenju, a samo 17,43% traži razgovore o metodama odgojnog rada kako bi mogli surađivati s djecom prema zahtjevima škole;
- 85,22% komunikaciju sa školom održavaju majke;
- 66,00% roditelja smatra da u komunikaciji prevladavaju tradicionalni oblici rada, a 53,17% učitelja uvodi nove oblike rada s roditeljima (pretežno individualnog ozračja);
- 21,35% učitelja održava predavanja za roditelje itd.

Ovih nekoliko pokazatelja dosta jasno i učinkovito izražavaju bit, odnosno korist suradnje između obitelji i škole. Nova škola, za koju se zalažemo unutar školskog sustava, morat će (tamo gdje još nije) promijeniti odnos prema roditeljima i zajedno s njima rješavati odgojno-obrazovne zadatke u pedagoškom i drugom pogledu. Dobra i kvalitetna suradnja zasigurno koristi svim sudionicima odgoja – učenicima, roditeljima, učiteljima, a i društvu u cjelini.

III.

RODITELJI I ŠKOLA

Želimo li pomoći djetetu, važno je raditi ne samo s njim, nego i s roditeljima

Dijete se razvija u dinamici obiteljskoga konteksta, premda njegova kompetencija, usvajanje kulturnih i socijalnih normi ovisi i o vršnjacima, učiteljima i drugim čimbenicima. Nitko kao obitelj ne može djetetu pružiti primjerenu tjelesnu, socijalnu i emocionalnu zaštitu. Međutim, hoće li roditelji pružiti djetetu punu brigu, ovisi i o njihovoj emocionalnoj zrelosti, kao i o brojnim drugim čimbenicima, kao što su zdravlje i razvitak djeteta te o sposobnosti primjene roditeljevih vještina u odgajanju. Mikro i makrookolina, različita struktura obitelji, društvene krize i druge nepovoljne ekonomske okolnosti bitno utječu na dinamiku života, na ponašanje, stresove i izvore frustracija nekih roditelja.

Uspostavljanje dobre suradnje s obitelji zahtijeva mnoge individualne kontakte, poznavanje njena funkcioniranja, mnogo vremena i strpljenja te povezivanje sa stručnjacima različitih usmjerenja. Mnogi se roditelji zbog neinformiranosti o tome tko bi im, uopće, mogao pomoći u različitim problematičnim situacijama osjećaju posve bespomoćno. Takvi roditelji, uz sve probleme s kojima se suočavaju, postaju razdražljivi, neprijateljski raspoloženi ili depresivni, pokazuju nedostatak empatije prema djetetu, a mogu iskazivati i različite druge negativne osjećaje prema učitelju i općenito školi. Postojali su mnogi programi namijenjeni pružanju pomoći u obiteljskim problemima koji nisu uspjeli, ponajprije zbog neuspostavljenih pozitivnih odnosa roditelj - škola.

Obitelj i škola mjesta su na kojima djeca pokazuju svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo te najrazličitije oblike ponašanja, od kojih su neka ponekad čak i samim učiteljima "nerazumljiva". Osim roditelja učitelji imaju važnu ulogu za mnogu djecu, a posebice ako nemaju u skladu s roditeljskom ulogom pozitivne poticaje unutar obitelji. Neka djeca u školu dolaze gladna, neuredna, bez osnovnog pribora za rad, nenapisanih zadaća, umorna i pospana. Neki od njih pokazuju strah i povučенost. Drugi su agresivno raspoloženi. Treći često skrivaju svoje modrice i povrede neprimjerenim ili okrutnim postupanjem roditelja, ali svoje probleme iskazuju na različite druge ponekad vršnjacima, učiteljima ili drugim odraslim osobama posve iznenađujuće ili neprihvatljive načine ponašanja. Četvrti, unatoč brizi roditelja, ne uspijevaju u školi onako kako bismo mogli očekivati, dok druga djeca upravo zahvaljujući suradnji roditelja i škole uspijevaju i mnogo bolje nego što bi se, s obzirom na njihove poteškoće, očekivalo. S druge strane neki roditelji ne osjećaju važnost svoje uloge, ne shvaćaju svoju odgovornost, nisu motivirani ili im nije jasno što bi mogli učiniti ili promijeniti. Mogli bismo navesti i niz drugih primjera kod kojih se jasno pokazuje potreba pomoći roditeljima da bolje razumiju svoje dijete, njegove potrebe, interese, te da uspostave što bolje međusobne odnose. Veliki broj školske djece u populaciji ima probleme u funkcioniranju zbog nedovoljne brige i nerazumijevanja njihovih roditelja.

Nesumnjivo, osim obitelji uloga učitelja u životu učenika pokazuje se važnom na različitim planovima njegova funkcioniranja pa je čak učitelj važan i za njihove roditelje. Poznavanje strukture i

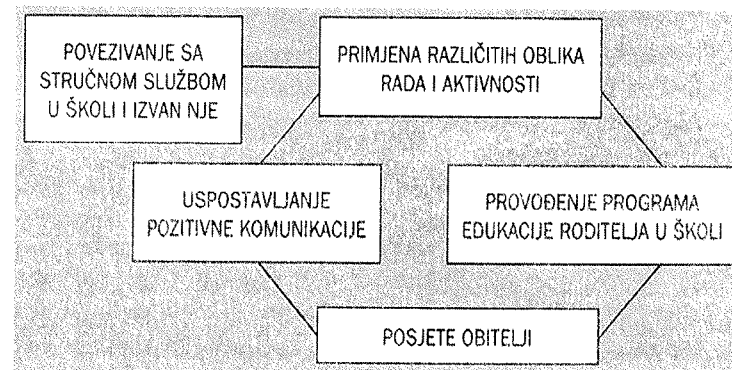
funkcioniranja obitelji važno je za njeno razumijevanje i uspostavljanje "suradnje obitelji i škole". Ovo je dugotrajan i delikatan proces.

U mnogim je razvijenim zemljama povezivanje škole s obitelji važna komponenta školske politike. Poticanje suradnje i pozitivne reverzibilne komunikacije između ova dva bitna čimbenika za razvoj i napredovanje djeteta, ključni je aspekt kojem valja posvetiti više pozornosti. Naime, danas se sve češće vode diskusije, predlažu različite ideje o podizanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada u školi. Ono što mi smatramo bitnim u podizanju kvalitete odgoja i obrazovanja, između ostalog, je upozoriti na potrebu rekonceptualiziranja prakse koja ponekad "ignorira" djetetovu obitelj ili njihovim problemima pristupa jednostrano i formalistički, ne uvažavajući kompleksnost situacije u kojoj se nalazi dijete i njegova obitelj.

Mi trebamo govoriti o holističkom pristupu u kojem su dijete i njegova perspektiva u centru pozornosti. Dijete ćemo razumjeti kada ustanovimo i shvatimo život djeteta u obitelji i pružimo im oboma pomoć. Relevantne aspekte i oblike rada za uspostavljanje bolje suradnje između učitelja i roditelja u ovom poglavlju posebno navodimo (Slika 4).

Slika 4.

OSNOVNA NAČELA ZA BOLJE POVEZIVANJE RODITELJA I ŠKOLE

Uspostavljanje bolje suradnje učitelja i roditelja podrazumijeva inoviranje metoda i sadržaja rada te uvođenje promjena u njihovoj međusobnoj komunikaciji (Slika 4). Uspoređujući optimalno i realno stanje koje se nalazi u praksi pokazuje se potreba, prvenstveno, za izmjenom tradicionalnih oblika i formi rada, koje će biti više usmjerene na individualan rad s roditeljima. Ovo, dakako, uz individualan rad ne isključuje niti umanjuje neke bitne i pozitivne efekte "skupnih" roditeljskih sastanaka (Slika 5).

Slika 5:
REALNO I OPTIMALNO STANJE U RADU I KOMUNIKACIJI S RODITELJIMA

Kritike koje se upućuju tradicionalnim metodama rada odnose se na njihovu nedovoljnu učinkovitost i dugotrajnost. Tipičnoj obitelji i njihovoj djeci, human odnos i podrška učitelja i škole koju mu oni mogu pružiti: edukativna, rekreativna, socijalna, psihološka i druge često je dovoljna, no ona od učitelja zahtijeva fleksibilnost, originalnost, konstruktivnost i izbjegavanje rutine.

IV.

POVEZIVANJE RODITELJA I ŠKOLE

U mnogim programima, koji su se provodili s ciljem uspostavljanja bolje suradnje s roditeljima, pokušalo se definirati povezivanje roditelja i škole kao selektivne modele koji podrazumijevaju specifične oblike izobrazbe roditelja, savjetovališta ili školske radionice. Povezivanje roditelja i škole egzistira i kroz primjenu različitih drugih aktivnosti, kao što je međusobno pružanje pomoći između roditelja, participiranje roditelja u različitim programima škole; obrazovnim, socijalnim, zdravstvenim, ekološkim, kulturnim i dr.; roditelji - voditelji radionica za roditelje ili učenike, volonterski rad roditelja, posjete obitelji i dr.

Istraživanja su pokazala (Hester, H., 1989, str. 123-127; Rockwell, R. E.; Andre, L. C.; Hawley, M. K., 1995, str. 23-31) niz pozitivnih rezultata suradnje roditelja i škole, kao što je vjerovanje djeteta da mu roditelj može pomoći, pokazivanje boljeg uspjeha u školi, bolje motivacije i samopoštovanja, reduciranje problema u ponašanju i isključivanja učenika iz škole. S obzirom na same roditelje, oni su svojoj djeci pružali više pomoći i podrške, bolje su razumijevali rad u školi, a

kod nekih roditelja uspijevalo se izmijeniti i neka dotadašnja nepoželjna ponašanja prema djetetu.

Osim toga djeca su roditelje koji su bili uključeni u neke obrazovne programe doživljavala kao integralni dio učenja, bez obzira na različite uloge, a obrazovanje su vrednovala kao sastavni dio života i veze obitelji i škole.

Praćenjem efekata uključivanja roditelja u različite programe i aktivnosti škole evidentirani su mnogi pozitivni pomaci. Prema H. Barnes i D. Weikart (1993, str. 11) pokazala su se napredovanja u općoj brizi roditelja o djetetu kao i na mnogim drugim planovima kako unutar obitelji tako i u boljem napredovanju i uspjehu djeteta, posebice kada su roditelji već od početka djetetova obrazovanja bili uključeni u programe kojima se poticala suradnja roditelja i škole. Djeca čiji su roditelji bili uključeni u sustav različitih aktivnosti škole pokazivala su značajan odgojno-obrazovni napredak (Hester, H., 1989, str. 123-127).

I drugi rezultati dobiveni praćenjem efekata programa partnerstva roditelja i škole (Rockwell, R. E., 1995, str. 30), pokazali su pozitivne efekte, a program "partnerstva" ne samo da nije umanjivao mjesto organizirana "standardnog vođenja obrazovanja" već je učvrstio veze između učitelja i roditelja.

Posvećivanje pozornosti kvalitetnijem povezivanju roditelja i škole jedan je od bitnih aspekata u podizanju razine kvalitete u odgoju i obrazovanju. Unatoč poteškoća u postizanju konsenzusa o tome što je i kakva je to kvalitetna škola P. Sammons, J. Hillman i P. Mortimore (Stoll L.; Fink D., 1996, str. 55), govore o jedanaest čimbenika djelotvorne škole u kojem je jedna od bitnih i suradnja s roditeljima:

- profesionalno vođenje,
- zajednička vizija i ciljevi,
- okružje za učenje,
- usredotočenost na poučavanje i učenje,
- velika očekivanja,
- pozitivna potvrda,
- praćenje napretka,
- prava i dužnosti učenika,
- sadržaj poučavanja,
- škola kao organizacija koja uči.

Uspostavljanje suradnje s roditeljima prostran je kontinuum za primjenu različitih aktivnosti. Jedan od efikasnijih i relativno novijih projekata je "Parent involment" (Rockwell, R. E.; Andre, L. C.; Hawley, M. K., 1995), koji se temeljio na filozofiji poboljšanja interakcije; dijete - odrasli i odrasli - odrasli, naglašavajući ključnu ulogu bolje suradnje roditelja i učitelja.

Zasigurno, ne potiču svi programi "aktivnu" i kvalitetnu suradnju roditelja i škole, kao što niti sve obitelji ne prihvaćaju lako suradnju. To je činjenica koja ponekad ozbiljno otežava rad učitelja i pedagoga na mnogim problemima djece i njihovih roditelja. Neki roditelji u potrazi za poslom i pod stresom, uslijed nezaposlenosti, bolesti, kao i suočeni s mnogim drugim teškoćama, gotovo u potpunosti brigu o djetetu prepuštaju školi i društvu. S jedne strane, učitelji su suočeni s potrebom da realiziraju nimalo jednostavnu ulogu koju imaju u životu djeteta, a s druge se strane odbijanje suradnje roditelja postavlja kao ozbiljna poteškoća.

Nije jednostavno dati univerzalan odgovor kako otkloniti ovu "barijeru". Koje će to aktivnosti i tehnike biti najefikasnije i hoće li, uopće, osnovni problemi u boljem povezivanju škole i obitelji biti otklonjeni? Neki roditelji ponekad neće imati osjećaj stvarne želje da im se pomogne niti će kroz ovaj oblik suradnje sa školom uvidjeti svoju bolju perspektivu. No, ne treba se zanositi iluzijom kako škola može učiniti uvijek sve ono što bi od nje roditelji mogli očekivati. Niti jedna institucija, ni jedan profil stručnjaka nije to uvijek u mogućnosti pa je to nerealno očekivati od škole kao odgojno-obrazovne ustanove, tj. od učitelja ili pedagoga.

Roditeljsko uključivanje (engl. "Parent involment") je, zapravo u praksi, svaka aktivnost koja omogućava obitelji da bolje funkcionira te da participira u nekom od brojnih školskih programa. Tako danas moderna tehnologija, audio i video-komunikacija pružaju mogućnosti uspostavljanja redovitih kontakata učitelja i djetetove obitelji i onda kada roditelj nije u mogućnosti iz različitih razloga češće posjećivati školu (roditelji koji su zaposleni u drugom gradu ili državi; roditelji tjelesni invalidi ili kronični bolesnici; roditelji koji su zbog svog zanimanja često na putu i dr.).

Uspostavljanje trajne suradnje s učenikovim roditeljima ovisit će o nizu okolnosti kod čega valja polaziti od:

- delikatnosti i etiologije problema,
- naobrazbe roditelja,
- nekih posebnih uvjerenja i stavova roditelja (prije svega prema djetetu, školi i obrazovanju),
- spremnosti roditelja na suradnju,

kao i nekih drugih čimbenika koji su relevantni za uspostavljanje suradnje i bolje komunikacije s roditeljima.

Kako bismo uspjeli u uspostavljanju što boljih odnosa s djetetovim roditeljima, prema R. E. Rockwell (1995, str. 28\31), program suradnje valja temeljiti na postizanje četiri glavna cilja:

- podizanje roditeljeve bolje slike o sebi,
- poučavanje samokontroli,
- razvijanje roditeljskih vještina i znanja o potrebama djeteta,
- vještinama interpersonalnih odnosa,
- promjene negativnih odnosa roditelja prema djetetu.

Slično i Joyce Epstein (Johns Hopkins University, 1989, str. 2) provodeći tijekom desetogodišnjeg perioda mnoge studije u proučavanju učiteljevih iskustva, u uspostavljanju suradnje s roditeljima, postavlja model u kojem suradnja s roditeljima ima četiri ključna cilja. Glavni cilj koji treba postići u uspostavljanju suradnje s učenikovim roditeljima treba biti usmjeren na pomoć obitelji kako bi uspostavili pozitivne odnose i prihvatili pozitivnu roditeljsku ulogu u životu djeteta. Ovo podrazumijeva i poučavanje u očuvanju zdravlja, osiguravanje sigurnosti

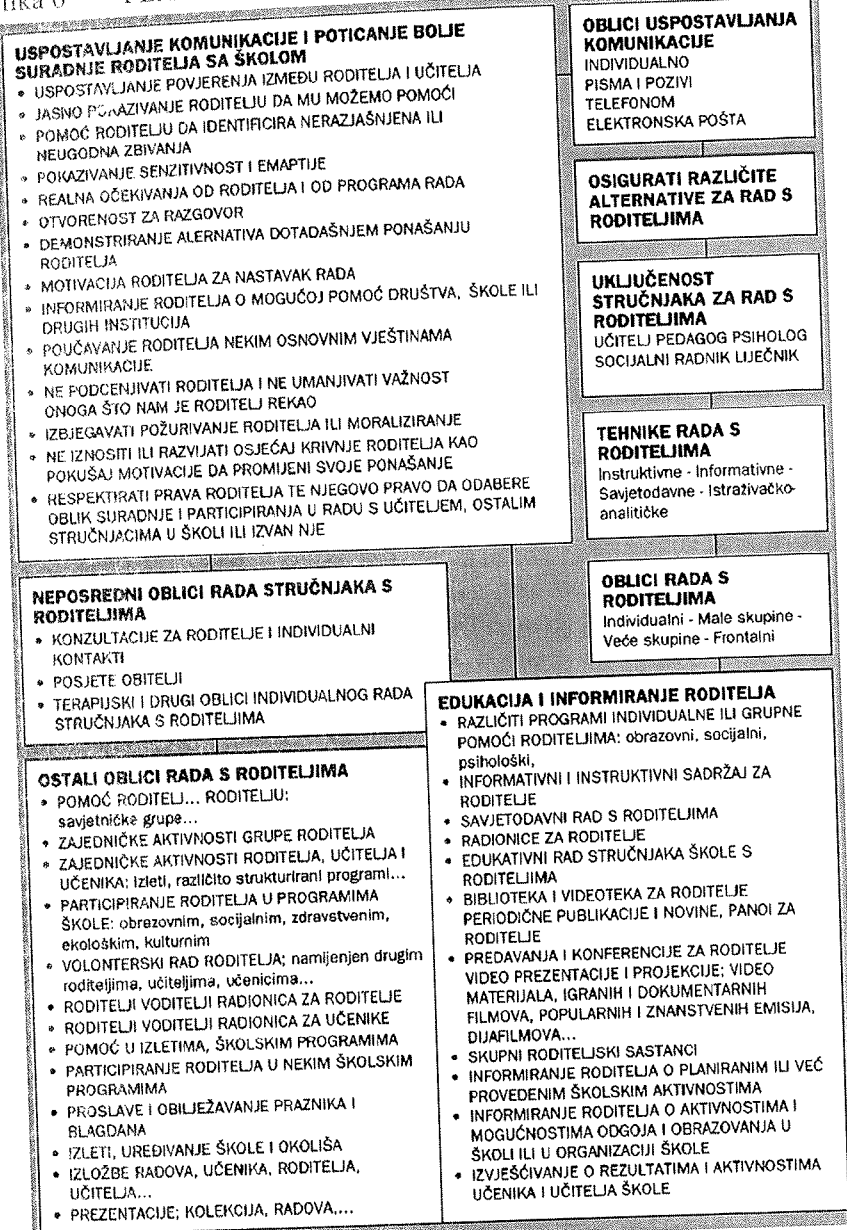
u obitelji, uspostavljanje pozitivnih socio-emocionalnih odnosa unutar obitelji, fizičku brigu i nadziranje djeteta, te odgojno-obrazovne poticaje koji predstavljaju temelj rada, posebice s nekim "rizičnim" skupinama roditelja.

Svaka od četiriju temeljnih komponenti Epsteinova modela ima različitu ulogu u procesu razvijanja suradnje s roditeljima:

- komunikaciju s djetetovim roditeljima,
- volontiranje u nekim školskim aktivnostima,
- učenje unutar članova obitelji,
- međusobnu pomoć i komunikaciju s drugim roditeljima.

Tradicionalni oblici suradnje škole i roditelja, kao što su to povremeni i masovni roditeljski sastanci te informacije koje imaju funkciju "individualnog" kontakta s roditeljima, postoje dugi niz godina i zasigurno su korisni, no nisu uvijek efikasni, posebice kada se radi o različitoj etiologiji problema (Slika 6).

Slika 6 PLAN RADA S UČENIKOVIM RODITELJIMA

V.

RAD S RODITELJIMA

Svaki oblik rada s roditeljima je dobar ako pridonosi općem razvoju djeteta.

PRISTUP PROBLEMU

Sustavna suradnja obitelji i škole pridonosi stvaranju **jedinstvenog** stila odgojnog rada koji proizlazi iz zajedničkih ciljeva, interesa i potreba.

Učenici opažaju suradnju njihovih učitelja i roditelja koja je temeljena na njihovu razvitku pa se, u zavisnosti od doživljaja kvalitete te suradnje, razvija u njima osjećanje **dužnosti** da postizu rezultate u skladu sa svojim mogućnostima, aspiracijama i uvjetima.

Obitelj i škola ne mogu promatrati dijete samo kroz **rezultate** već u okviru cjelokupne psihološke situacije u kojoj se nalazi.

U srednjoj školi već je znatnije uključivanje učenika u komunikacijski lanac obitelj – škola – društvo, dok studenti rješavaju probleme uglavnom kao ravnopravni partneri nastavnika.

Temeljna je zadaća škole da roditelje **približimo**, da im **pomognemo** u razumijevanju odgojnih ciljeva i zadaća škole, da ih **privučemo** u suradnju u rješavanju svih školskih pitanja, da **koordiniramo** naš odgojni rad s roditeljskim domom i da u tu svrhu damo roditeljima **praktične upute** za njihovo odgojno djelovanje kod kuće.

Rad s roditeljima, organiziran na bilo koji način, **poseban** je i **zahtijeva** od organizatora (škole, razrednika, učitelja, pedagoga...) prije svega sustavno stručno i znanstveno pristupanje postavljenim zadacima, dobro poznavanje zadataka škole, obrazovnog nivoa roditelja, dosadašnje tradicije u suradnji s roditeljima, njihovim mogućnostima... U radu s roditeljima, kao odraslim osobama, treba voditi (uz ostalo) računa o njihovoj životnoj dobi i iskustvima – andragoška (uz pedagošku i psihološku) komponenta.

Roditeljima uvijek **treba pristupiti** s mnogo **pedagoškog takta** i **umijeća** i obraćati im se kao ravnopravnim sugovornicima.

Rad s roditeljima u svakoj ustanovi mora biti **planiran** i **realno** postavljen.

U planu svog godišnjeg rada škola osigurava cjelokupnu suradnju s obitelji. Postoje **brojni oblici** suradnje obitelji i škole koji su do sada mnogo puta isprobani i opće prihvaćeni, a koji se mogu s manje ili više kritičnosti uzeti u obzir prilikom planiranja.

U sastavljanju općeg plana za suradnju obitelji i škole potrebno je da sudjeluju predstavnici roditelja, stručnih organa škole, školski pedagog i ravnatelj škole. Njihova zadaća je da **realno i funkcionalno** planiraju rad s roditeljima.

U uvjetima dobro smišljene, vješto planirane i uspješno izvedene suradnje između roditelja i učitelja **moguće je pružiti** djeci potrebnu pomoć u praćenju odgojno-obrazovnog procesa, tj. nastave za boljitak djece, roditelja i škole.

Uvažavanje roditelja kao partnera u radu škole **proporcionalno** je razvijenosti demokratskih odnosa u društvu. Što je slobode i demokracije u društvu više, to su i mogućnosti roditeljskog sudjelovanja u radu škole veće.

Nije **primarno** posjedovanje plana suradnje, već je osnova

Da bi se to postiglo, moramo voditi računa o sljedećem:

Zajednički cilj koji aktivira ovu suradnju je odgoj mlade ličnosti.

Škola **mora pomoći** roditeljima u njihovim odgojnim ciljevima, a da bi to postigla mora znati obiteljske prilike svojih učenika. Kakav će **stav** svaki pojedini roditelj zauzeti prema školi, ovisi **o stavu koji nastavnik** ima općenito prema suradnji, ali i prema suradnji s tim roditeljima o čemu u velikoj mjeri ovisi suradnja obitelji i škole (Bratanić, 1991., 149.).

Suradnju je ponekad **teško uspostaviti** s roditeljima jer ima onih roditelja koji misle da su se oslobodili odgovornosti odgajanja svog djeteta njegovim polaskom u školu, ili onih koji imaju nepovjerljiv, pa čak i negativan stav prema školi i učiteljima. Zato s roditeljima treba puno razgovarati.

Da bi **razgovor** s roditeljem bio uspješan, **mora zadovoljiti** sljedeće uvjete:

- poznavanje roditelja i obiteljskih prilika,
- istinski interes za roditelje,
- senzibilnost da se osjete raspoloženja i osjećaji roditelja u određenom trenutku i
- želju da se roditelju pruži potrebna pomoć.

Dva su **objektivna** faktora koja utječu na uspješnost razgovora. To su **vrijeme i mjesto** razgovora. Osim toga na uspješnost razgovora utječe i **sama ličnost nastavnika** te je potrebno (Bratanić, 1991., 150.):

- prije razgovora prikupiti osnovne podatke,
- prema roditelju zauzeti empatičan stav,
- ukazati puno povjerenje i
- čuvati povjerljivost razgovora.

Razgovor **se ostvaruje** putem davanja **određenih informacija** o učenicima ili učeniku (ovisno o obliku rada) ili školi ili programu rada i to je lakša strana zadaće u suradnji s roditeljima. Druga strana je znatno teža **kad roditelj** traži savjet, pomoć, mišljenje – savjetodavna strana suradnje s roditeljima. Tu učitelj/razrednik mora posjedovati odgovarajući **pedagoški takt i pedagošku odgovornost** da svoje savjete, iskustvo i dobiveno povjerenje pravovaljano potakne u rješavanje problema. Od tog prvog povjerenja **ovisit će** daljnja suradnja s roditeljima.

ŠTO DOBIVAMO SURADNJOM?

Dobivamo nesumnjivo mnogo. Učinkovitost suradnje ovisi o njenoj organizaciji i načinu rada. Želimo li **školu** učiniti učinkovitijom i nastavu kvalitetnijom, potrebno je razbiti predodžbu da je **škola nedodirljiv**, zatvoren sustav. Treba se boriti i izboriti za takvo ozračje u kojem će učitelj i roditelj **biti zainteresirani** jedan za drugoga. Mogućnosti suradnje su, doista, velike. Roditelji **moгу biti nazočni** na nastavi kao pasivni promatrači koji ne ometaju proces, ali dobivaju uvid u to koliko je lako ili teško izvoditi nastavu.

Učitelji bi mogli **posjećivati** roditeljski dom svojih problematičnih učenika te tako dobiti uvid u stvarnu sliku te obitelji, što bi, zasigurno, pridonijelo i boljem odnosu s učenikom, a mogli bi i na licu mjesta savjetovati roditelja kako da na najbolji i najkvalitetniji način mogu pomoći svojem djetetu. Dobra mogućnost suradnje moguća je i u **samoj nastavi** kad se obrađuju neke posebne teme. Zašto, primjerice, ne bi mogli roditelji profesionalno informirati učenike o nekom zanimanju, ili organizirati posjet poduzeću. Roditelj koji je liječnik **uspješnije** bi mogao održati predavanje o sidi, drogama, štetnosti pušenja i alkohola... Jedan sat iz strojarstva mogao bi održati otac koji je inženjer umjesto nastavnika. Bilo bi to **pravo osvježenje** u nastavi, a u mnogo čemu koristilo i samim roditeljima za budući kvalitetniji rad sa svojom djecom. Roditelji se u školu **moгу privući** na različite načine, a jedan od najlakših je organiziranje zajedničkih aktivnosti roditelja, nastavnika i djece, bilo da je riječ o izletima, sportskim aktivnostima ili višednevnom zimovanju.

Stvaranje povoljnih uvjeta u ustanovi i obitelji za cjelokupan razvoj djeteta – cilj je koji se može ostvariti samo **suradnjom svih sudionika** odgojnog djelovanja. Iako je glavni cilj suradnje stvoriti **optimalne uvjete** za djetetov razvoj (u obitelji i izvan nje), važno je napomenuti da se uspješnost suradničkih odnosa odražava i na one koji zajedno surađuju, dakle na roditelje i učitelje (odgajatelje).

Veliki broj autora, (Maleš, Jurić i drugi), koji se bave problematikom suradnje odgojno-obrazovne ustanove i obitelji, naglašava kako od te suradnje **koristi imaju svi** – i dijete i roditelji i učitelji i ustanove. Ova tvrdnja objašnjava se na sljedeći način:

Od dobre suradnje koristi imaju djeca

Na koji će način dijete prihvatiti novu osobu, ovisi o **odnosima privrženosti** između djeteta i roditelja te odnosa te prisne osobe s novom osobom. Osim toga, u djeteta jača osjećaj vlastite vrijednosti kada vidi da drugi cijene i poštuju njegove roditelje. Svijest djeteta **o sebi** vrlo je usko povezana sa sviješću o tome tko su njegovi roditelji.

Od dobre suradnje koristi imaju roditelji

Uz suradnju roditelji osjećaju **podršku** od strane učitelja pa postaju **sigurniji** u obavljanju svoje roditeljske dužnosti, što je **popraćeno i većim interesom** za uključenost u ono što je vezano za njihovo dijete. Roditeljsko iskustvo često je obojeno emocijama i stoga neobjektivno. Od učitelja, kao stručnjaka, roditelj može saznati o razvojnim osobitostima djeteta, proširiti svoja znanja i ideje i time postati mnogo **uspješniji** roditelj.

Od dobre suradnje koristi imaju učitelji

Suradnjom roditelji i učitelji **izmjenjuju** svoja iskustva pa u tom odnosu i sam učitelj ima mogućnosti dobivanja novih spoznaja budući da je svako dijete osoba za sebe, sa svojim specifičnim zahtjevima i potrebama. Dobivajući pozitivne povratne informacije o svom radu od strane roditelja, učitelj jača svoje samopouzdanje i zadovoljstvo u profesiji.

Od dobre suradnje koristi ima i sama ustanova

Suradnja dovodi do **raznolikosti** i veće **kvalitete** rada u ustanovi. Motivirani roditelji, uvelike, mogu sudjelovati u ostvarivanju zadaća škole, sudjelovati u nastavnom i izvannastavnom radu, mogu biti donatori, sudjelovati u uređenju škole itd. Roditelji mogu preko svojih poduzeća opremiti škole. Poduzeće može biti zainteresirano za dobre

učenike kao potencijalne radnike. Jednostavno, takva suradnja može koristiti djeci, odraslima, školama i zajednici.

Tko pokreće suradnju?

Roditelji pokazuju inicijativu u traženju **savjeta** za svoje dijete. Na žalost, to se događa tek onda kada roditelji nisu zadovoljni svojim djetetom, tj. njegovim zdravstvenim, emocionalnim, socijalnim stanjem ili postignutim rezultatima u radu. Što su odstupanja od normalnog ili roditeljski poželjnog veća, veća je zabrinutost roditelja te su spremniji doći tražiti savjet.

Poznato je da su roditelji zainteresirani za suradnju sa školom na **početku školovanja** svog djeteta u osnovnoj ili srednjoj školi. Kasnije taj interes s vremenom opada. Razloga za to ima više.

Upisom u školu mnogi roditelji smatraju da su njihove zadaće prema djeci **umanjene** i da sve probleme treba **rješavati škola**. To je, nedvojbeno, pogrešno. Suradnja bi trebala biti neupitna i kvalitetnija u obostranom interesu. Nju pokreće roditelj i učitelj – svaki iz svog kuta gledanja. Povjerenje, iskrenost i objektivno iznošenje problema putem razgovora, temelj su zadovoljstva i roditelja i škole. Svaki od ovih čimbenika mora se pridržavati preuzetih prava i obveza. Kada roditelji ustanove da se učitelji ne pridržavaju postignutih dogovora u tijeku osobnih kontakata, gube interes za suradnju i odustaje od nje.

Sljedeći uzrok leži u **prethodnom iskustvu** roditelja glede suradnje sa školom. Roditelji polaze od pretpostavke stečene na osnovi ranijeg iskustva da od suradnje s učiteljem, razrednikom ili školskim pedagogom neće imati nikakve koristi pa prije nego suradnja počne, oni je odbijaju. Postoji niz situacija kada se suradnja nastavlja kroz čitavo školovanje djeteta. To se događa kada **roditelji osjete da od suradnje s učiteljem, razrednikom ili školskim pedagogom imaju koristi**. Tada će dolaziti ne samo **po pozivu** već i **samoinicijativno**.

Da bi roditelji bili i ostali zadovoljni suradnjom, roditeljima se nikada **ne daje** bilo kakva informacija. Svaka data informacija mora biti **popraćena stavom** učitelja, razrednika ili školskog pedagoga. Prije davanja informacija mora biti iznesena tako da **potakne roditelje** na razmišljanje o tome što su čuli i da poduzmu neke konkretne mjere. Ako učitelj, razrednik ili školski pedagog budu davali informacije takvog karaktera, suradnja bi mogla biti dugotrajna.

VI.

MODEL/OBLICI RADA

Djeca su izložena odgojnim utjecajima odraslih i vraćaju svojim ponašanjem učinke tog odgoja.

U pedagoškoj praksi **poznati** su i **spominju** se brojni oblici rada s roditeljima kako u predškolskom odgoju tako i u školskom odgoju. Razumljivo je da **svaki oblik** rada s roditeljima ima svoju posebnost.

Sve oblike rada s roditeljima možemo podijeliti u dvije skupine:

1. Individualni (pojedinačni) oblici rada i
2. Skupni oblici rada.

Obitelj je "jedinostveni sustav" u kojem njeni članovi uspostavljaju različite uloge u međusobnim odnosima i imaju jedinstvenu ulogu s obzirom na razvoj djeteta. Njihove se međusobne interakcije mijenjaju, a svaka promjena ima određen utjecaj na članove

obitelji. Komunikacija, reagiranje na probleme, pravila u obitelji i dr. značajni su za njeno funkcioniranje. Dijete je izloženo različitim utjecajima u obitelji od onih emocionalnih, socijalnih do ekonomskih utjecaja. Čak i djetetova dob, spol ili zdravlje ponekad imaju različite "odjeke" kod njihovih roditelja. Podaci o obitelji, strukturi i broju članova obitelji, osobnim odlikama roditelja, zrelosti roditelja s obzirom na njegovu ulogu, pripremljenosti na roditeljstvo, stilu odgoja djece te i stilu odgoja kojem je i sam bio izložen u djetinjstvu, stabilnosti i emocionalnim odnosima u obitelji, te podaci o kronologiji zbivanja u obitelji (razvod, sklapanje braka, rođenje djeteta, smrt nekog člana u obitelji i dr.) neki su od čimbenika koji utječu na samu kvalitetu života (Turnbull, A., Turnbull, H. R., 1990, str. 84).

Jedinstvenost obitelji zahtijeva od učitelja različite razine angažmana u kojima, nesumnjivo je, kreativnost i stvaralaštvo učitelja dolazi do izražaja. Iako se stvaralaštvom može smatrati i istraživanje i stvaranje novog, stvaralačkim se može nazvati i promišljeno ponašanje učitelja, s obzirom na različite situacije na koje on nailazi (Majl, A., 1968, str. 54). U školi su, prvenstveno, pedagozi i učitelji oni koji se brinu o stvaranju suradničkih odnosa s obitelji i koji motre na roditelje kao važne i osjetljive suradnike u cjelokupnom edukativnom procesu. Samo takav "partnerski" odnos vodi uspostavljanju zajedničke brige važne za napredovanje djeteta. Suradnja s roditeljima stvara se oprezno, polako i s obostranim respektom i povjerenjem. Neke aktivnosti u uspostavljanju bolje suradnje s roditeljima mogu podrazumijevati i:

- pisani materijal,
- razgovore,
- predavanja,
- video prezentacije,
- grupne rasprave.

S druge strane, neki programi uključuju neformalnije strategije komunikacije, kao što su to telefonski pozivi, pisma ili druge kraće konverzacije u kojima je dijete u središtu pozornosti. Osim ovoga, različiti su drugi sadržaji koji se u sklopu aktivnosti škole mogu roditeljima ponuditi, kao što su to edukativni, sadržaji za roditelje,

sadržaji koji su namijenjeni socijalnoj i psihološkoj pomoći, zdravstveni i društveno-kulturalni sadržaji.

U praksi nije jednostavno uspostaviti kvalitetnu i kontinuiranu suradnju s učenikovim roditeljima. Učitelji mogu biti obeshrabreni kada izostane dobra suradnja obitelji i škole. Ponekad je razlog roditeljeva prezaposlenost, ne uviđanje bolje perspektive, strah ili sram. Ponekad i sami učitelji, razočarani i iznenađeni postupanjem roditelja prema djetetu, mogu iskazivati ljutnju, osuđivanje ili nerealna očekivanja te mogu pridonijeti udaljavanju roditelja od škole. Neki roditelji rado će se odazvati pozivu škole. Možda, ne uvijek i u svim situacijama, no i povremeni angažman može nam dobro poslužiti u boljem uspostavljanju daljnjih kontakata i kao poticaj i ohrabivanje samog roditelja. Roditelju, kojem pokažemo da ga želimo u školi, da nam može pomoći i da ga zovemo ne da bismo ga osuđivali, odazvat će se na naš poziv.

Prema rezultatima ispitivanja koje smo provodili u sklopu znanstvenog projekta (Zloković, 2001):

Pedagoški aspekti rada učitelja s neuspješnim i zapuštenim učenicima-ispitivao se niz varijabli koje su se odnosile ne samo na učenika već i na učenikovu obitelj i učitelje.

Suradnja roditelja i škole pokazuje se bitnim čimbenikom na različitim planovima djetetova funkcioniranja, no ona je i učiteljima jedan od pokazatelja o ponašanju nekih roditelja prema svojoj djeci. Naime, pokazalo se kako oni roditelji kod kojih se ova suradnja može opisati kao loša pokazuju prema svojoj djeci ponašanja koja se mogu opisati kao ona koja su vrlo gruba (.51 $p < .01$).

Rezultati našeg ispitivanja upozoravaju na potrebu intenzivnijeg rada na ovome problemu, što se posebice odnosi na suradnju škole i nekih "rizičnih" obitelji, obitelji djece s posebnim potrebama (daroviti, kreativni, problemi u ponašanju, zapušteni, zlostavljeni i dr.).

Uspostavljanje pozitivne komunikacije s roditeljima ovisit će o nizu okolnosti no, prije svega, valja polaziti od delikatnosti i etiologije problema, naobrazbe, stavova roditelja prema djetetu te spremnosti roditelja na suradnju.

POTICANJE POZITIVNE KOMUNIKACIJE S RODITELJIMA

- PRIHVAĆANJE RODITELJA KAO ODRASLOG SURADNIKA
- SENZITIVNOST I EMPATIJA
- NE PODCJENJIVATI RODITELJA
- NE UMANJIVATI VAŽNOST ONOG ŠTO NAM JE RODITELJ REKAO
- USPOSTAVLJANJE POVJERENJA IZMEĐU RODITELJA I UČITELJA
- POMOĆ RODITELJU DA IDENTIFICIRA NERAZJAŠNJENA ILI NEUGODNA ZBIVANJA
- REALNA OČEKIVANJA OD RODITELJA I OD PROGRAMA KOJI SE RODITELJU MOŽE PONUDITI
- OTVORENOST ZA RAZGOVOR S RODITELJEM I IZBJEGAVANJE MORALIZIRANJA
- DEMONSTRIRANJE ALTERNATIVA DOTADAŠNJEM PONAŠANJU RODITELJA PREMA DJETETU
- MOTIVACIJA RODITELJA ZA NASTAVAK RADA I SURADNJE
- INFORMIRANJE RODITELJA O MOGUĆOJ POMOĆI DRUŠTVA, ŠKOLE ILI DRUGIH INSTITUCIJA
- POUČAVANJE RODITELJA OSNOVNIM VJEŠTINAMA KOMUNIKACIJE
- OSIGURATI RAZLIČITE ALTERNATIVE I PROGRAME RADA S RODITELJIMA
- RESPEKTIRATI PRAVA RODITELJA I PRAVO DA RODITELJ ODABERE OBLIK SURADNJE I PARTICIPIRANJA U RADU S UČITELJEM ILI DRUGIM STRUČNJACIMA U ŠKOLI I IZVANJE

Roditelje valja prihvaćati kao suradnike kojima se pomaže da prepoznaju i otklone nastale probleme. Kvaliteta uspostavljene komunikacije i osjećaj roditelja da ga razumijemo, osjećaj da smo mu spremni pomoći, bitna je pretpostavka da u radu s učenikovim roditeljima i uspijemo. Ako je uspostavljena pozitivna komunikacija, rad s roditeljima prostran je kontinuum za primjenu različitih aktivnosti. Škole koje se s obzirom na njihove rezultate smatraju uspješnijima, posvećuju mnogo vremena uspostavljanju povjerenja i otvorenosti ne

samo među djelatnicima, već u odnosu s učenicima, njihovim roditeljima te i s članovima šire društvene zajednice prije nego se upuste u veće promjene.

Gotovo svaki pokušaj reforme škola u svijetu isticao je važnu ulogu roditeljskog angažmana u školi (Stoll, L.; Fink, D., 2000, str. 79-80, 182). Inicijative kao što su ove temelje se na postavci da angažirani i zainteresirani roditelji značajno pridonose uspjehu učenika u školi. U tu svrhu J. L. Epstein (Stoll, L.; Fink, D., 2000, str. 184-185), predlaže okvir različitih tipova roditeljskog angažmana u kojem očigledno je razvijanje reverzibilne dvosmjerne i sadržajne komunikacije s roditeljima ima respektabilnu ulogu:

- savjetodavni rad,
- volonterski rad,
- pomoć djetetu u učenju kod kuće,
- uključivanja roditelja u donošenje školskih odluka,
- suradnju sa širom društvenom zajednicom.

Rad s roditeljima je dinamičan proces koji podrazumijeva "umjetnost" razvijanja pozitivnog kontakta s roditeljem, istinu, povjerenje i uvažavanje. O važnosti komuniciranja govori se i u "stablu znanja" (UNICEF, 1989), gdje se razlikuje kreativna i nekreativna komunikacija i to na osobnom i sadržajnom planu (Brajša, P., 1993, str. 75).

Optimizam, fleksibilnost, konstruktivnost, poduzetnost, izbjegavanje preuranjenih procjena, bodrenje nesigurnih i jednostavan govor samo su neka obilježja kreativne komunikacije, dok se nekreativnom komunikacijom smatra pesimizam, krutost, destruktivnost, netaktičnost, nesuradnja, nepovjerenje, obeshrabrivanje kao i neke druge pojave koje se manifestiraju na osobnom i sadržajnom planu komuniciranja (Brajša, P., 1993, str. 76).

I prema E. Lynch (1981, str. 96) postoji niz razloga ograničenjima za participiranjem roditelja u neki od programa škole, među kojima dominiraju problemi u komunikaciji, nerazumijevanje što se od njega očekuje, kulturne razlike, osjećaj inferiornosti, neuviđanje problema djeteta i osjećaj da problem nije moguće riješiti.

Nepovjerenje i kritika sprječavaju razumijevanje i ostvarivanje zajedničkih interesa. U nizu provedenih studija nalaze se pozitivni efekti pomoći koja se pružala roditeljima koji su pokazivali različite probleme. Efekti nisu ovisili o skupim programima (Weissbourd R. 1996, str. 139) već o "prijateljskoj pomoći i o tome koliko im je netko" pružio brige i razgovora kada je to bilo potrebno.

VII.

INDIVIDUALNI MODELI SURADNJE

Informacija je temelj
razvoja.

Individualno informiranje

Suradnja s roditeljima **temelji se** na informiranju. Individualno informiranje je takav oblik suradnje kad učitelj **razgovara s jednim ili s oba roditelja** samo jednog djeteta. Na taj način se ostvaruje mogućnost **međusobnog informiranja** o djetetu i školi.

Što dobivamo individualnim razgovorom?
Tko dobiva?

Individualnim razgovori su prigoda **za učitelja** da:

- osobno **upozna** roditelja, njegove stavove i mišljenja vezana za djetetov razvoj,
- da **sazna** uvjete djetetova razvoja u obitelji što pridonosi boljem razumijevanju njegova ponašanja u odgojno-obrazovnoj ustanovi,
- da **upozna** načine poticaja i obavljanja dječjeg osamostaljivanja, stvaralaštva u obiteljskom okruženju.

Individualni razgovori u različitim modalitetima su prigoda **da roditelj** upozna i sazna o svom djetetu:

- **zapažanja** učitelja o razvoju djeteta, rezultate rada i ponašanja djeteta u školi ili pojedinim predmetima,
- **moćnosti** primjene postupaka u razvoju djeteta kojima bi poticao i usmjeravao pozitivno djelovanje učeničkog stvaralaštva i osamostaljivanja,
- kako **zadovoljava** i **ostvaruje** temeljne potrebe u odgojno-obrazovnom radu s obzirom na sposobnosti i mogućnosti,
- kako **primjenjivati** odgovarajuće postupke u obiteljskom odgoju.

Individualni oblici suradnje s roditeljima imaju svoju pozitivnu i negativnu stranu.

Pozitivna strana ovih osobnih kontakata je otvoren razgovor koji može trajati duže vremena da bi se sugovornici razumjeli i dogovorili o daljnjem načinu odgojnog djelovanja.

Negativna strana ovih kontakata je neekonomičnost koja od učitelja zahtijeva mnogo vremena za svakog roditelja posebno (a to je veoma teško ostvarljivo).

Informiranje roditelja u školi temelji se **na zapažanjima** u dužem vremenskom periodu praćenja ponašanja i aktivnosti učenika. Individualni razgovori mogu biti **posredni i neposredni**.

Neposredno je kada se učitelj i roditelj nađu "licem u lice" i osobno priopćavaju jedan drugome pojednostoj zbog kojeg je do ovog kontakta i došlo.

Za razliku od zajedničkih sastanaka individualni kontakti više omogućuju rješavanje konkretnih odgojnih problema. Te probleme može uočiti učitelj, pedagog ili ravnatelj i pozvati roditelja da zajednički riješe zapaženi problem u učenika.

Posredan rad s roditeljima može se temeljiti na više izvora: mišljenju razrednika, skupine nastavnika, školskog liječnika, učenika, postignutih rezultata rada, dopisivanjem itd.

Individualni rad učitelja, pedagoga i ravnatelja s roditeljima mora biti prožet komunikacijom. On predstavlja temeljni model rada u pedagoškoj komunikaciji s roditeljima. Po svojoj formi to je **tradicionalni oblik** rada koji sadržajem treba prilagoditi suvremenom životu, problemima roditelja i djece, sa svrhom bolje suradnje obitelji i škole. U individualnom kontaktu učitelja s roditeljem dolazi do pozitivne uzajamnosti informiranja i djelovanja.

Učitelj poznaje odgojne, kulturne, sociološke, materijalne, emocionalne i druge probleme obitelji, a time i dijete. **Roditelj dobiva** neposrednu informaciju i pedagoški savjet za bolje odgojno djelovanje, kao i karakter svojih postupaka.

Osobni kontakt učitelja i roditelja ostvaruje se u sljedećim oblicima:

- razgovori u školi
- razgovori u roditeljskom domu
- pismeno informiranje.

Razgovor u školi

Ovaj oblik suradnje je **individualni** razgovor roditelja i učitelja koji se obavlja u školi u određeno vrijeme, dan i sat prijama roditelja.

Kada se razgovori odvijaju u odgojno-obrazovnoj ustanovi, potrebno je **osigurati prostoriju** za razgovor, u kojoj će se moći na miru obaviti razgovor. U većini naših ustanova ne raspoložemo adekvatnim prostorima za prijam roditelja što se svakako odražava i na kvalitetu suradnje. U tom pogledu postoji značajna razlika među ustanovama. Ako se individualnim razgovorom s roditeljem **ostvari** uzajamno razumijevanje, poštovanje i jedinstveno djelovanje, **ostvaren** je i **put primjeni** ostalih oblika suradnje. Razgovori se mogu ostvariti s razrednikom, pedagogom, ravnateljem, nastavnicima, bez i uz prisustvo učenika.

Razgovori u roditeljskom domu

Posjeta učitelja roditeljskom domu je **poseban oblik** suradnje obitelji i škole. Ovaj oblik suradnje ima svojih pozitivnih strana i treba ga koristiti s vremena na vrijeme. Međutim, mnogi učitelji se teško odlučuju i na povremeni posjet roditeljskom domu.

Razlog je često u nedostatku sigurnosti. Učiteljima je jasno da kućni posjet **nije isto** što i primanje roditelja na službenom mjestu (gdje se učitelj osjeća mnogo sigurnije). U roditeljskom dojmu učitelj će morati pokazati mnogo više smisla za toleranciju da sasluša roditelja (Jurić, 1998., 309.).

Posjeta djetetovu domu ima vrlo **pozitivan značaj** za dijete, roditelja, a i učitelja. Na taj se način učitelji i roditelji **bolje upoznaju i učvršćuju** svoju suradnju za dobro djeteta. Spontanom razgovorom o djetetu i njegovu boravku u odgojno-obrazovnoj ustanovi, učitelj treba ostaviti utisak na roditelja da je **prijatelj** obitelji i **suradnik** roditelja, a ne osoba koja se nameće ili kontrolira roditelja u njegovu obiteljskom okruženju.

Uz poznavanje obiteljske situacije učenika i roditelja postoji veliki broj problema koji spadaju u sadržaj međusobne informiranosti roditelja i škole. Ti problemi odraz su posebnosti pojedinih škola, sredina, dobi učenika i dr., a oni pokazuju da se:

- ponašanje učenika i njegov rad, u mnogo čemu, razlikuju u školskoj i obiteljskoj sredini,
- odnos učenika prema radu, svojim obvezama, vršnjacima i odraslima ne formira se samo u školi. U školi se dobivaju osnovna znanja koja se kasnije u svim sredinama utvrđuju, proširuju, primjenjuju u praksi,
- u tijeku nastavnog procesa učenici su ocjenjivani i ta se ocjena priopćava njima i roditeljima itd.

Posjet obitelji jedan je od mogućih načina za bolje razumijevanje djeteta, obitelji i životne situacije u kojoj se oni nalaze. Stoga posjet obitelji zahtijeva prihvatljiv, reprezentativan te jasan program. Analizirajući iskustva učitelja koji su se koristili ovim oblikom rada u svom radnom vijeku od 2 do 22 godine (Rockwell, R. E., 1995, str. 177-193), izdajamo neka, koja nam se čine najznačajnijima:

- pozitivne promjene u odnosima unutar obitelji
- poboljšanje roditeljeve sposobnosti u pomoći djetetu
- poboljšanje materijalnog stanja
- bolje poznavanje obitelji i njihovih problema
- premošćivanje praznina i nerazumijevanja obitelji - škola i škola - obitelj
- poboljšanje međusobne suradnje i uspostavljanje boljih međusobnih odnosa
- poboljšanje samopouzdanja roditelja i djeteta
- razumijevanje i obogaćivanje djetetove životne okoline
- pozitivne promjene u ponašanju djece
- uključivanje roditelja u školske aktivnosti
- poticanje obaju roditelja na brigu o djetetu i suradnju sa školom
- pozitivne povratne informacije što možemo konkretno učiniti
- poticanje i osposobljavanje roditelja za rad u grupnim oblicima međusobne pomoći
- podjela zajedničkih uspjeha
- roditeljevo opažanje pomaka i djetetovih pozitivnih strana
- priključivanje roditelja timskom radu
- uspostavljanje prijateljstva i međusobnog respektiranja
- promjena roditeljskih sposobnosti (negativne u pozitivne)
- češći dolazak roditelja u školu i uspostavljanje "partnerstva"

- bolje prihvaćanje uloge roditelja u poučavanju i poticanju djeteta
- uvidi u realne mogućnosti i postignuća
- prihvaćanje daljnjih posjeta roditelja i samoinicijativno traženje novih dolazaka
- povećani broj međusobnih komuniciranja - pismenih, telefonskih i osobnih veza

Osim navedenih prednosti primjena "posjeta obitelji", nailazimo i na neke nepogodnosti. Kritike koje su upućene "posjetima obitelji" pokušavaju upozoriti na potrebu otklanjanja negativnih iskustava. Naime, važna je pretpostavka da oba djetetova roditelja prihvaćaju "posjete obitelji", kao jedan oblik pružanja pomoći pri rješavanju njihovih problema. Osim toga, posjeti obitelji mogu zahtijevati poseban oprez, posebice kada se radi o:

- visoko rizičnom susjedstvu ili sredini sklonoj kriminalu
- izoliranim ruralnim ili perifernim sredinama grada

Ovo su samo neke situacije koje za posjetitelju mogu predstavljati opasnost. Stoga, programi namijenjenim rizičnim obiteljima podrazumijevaju tim stručnjaka koji odlazi u posjete ili barem odlazak u paru, u kojemu je jedan član muškarac. K tome "posjetitelji" obvezno nose sa sobom i mobilne telefone, ako se pojave problemi koji bi "posjetitelju" predstavljali opasnost.

Činjenica je na koju valja posebno upozoriti - učitelj koji nije pripremljen za posjet obitelji, koji nema jasne ciljeve ni konkretne mogućnosti da pruži pomoć obitelji, koji nema potrebna znanja ni vještine u primjeni ove tehnike, ne bi se smio upustiti u ovo složeno područje rada.

Mogući prigovori metodi posjeta obitelji proizlaze iz stavova kako individualni rad s djetetom u školi pruža dovoljno mogućnosti i bez posjeta obitelji. Dakako, stav o primjeni ove metode ovisi o nizu faktora, od kojih su najvažniji pristanak roditelja, okolina i kulturalno okruženje u kojem roditelj živi.

I prema S. D. Watsonu (1991, str. 22) posjeti obitelji nikada se ne bi trebali koristiti ako nisu prethodno dobro planirani i namijenjeni ostvarivanju sljedećih ciljeva:

- uključivanju roditelja u programe namijenjene pružanju pomoći djetetu
- poučavanju roditelja vještinama pružanja pomoći djetetu pri učenju
- zadovoljavanju obiteljskih potreba i interesa
- uključivanju roditelja u neki od programa škole
- upotpunjavanju i jasnijoj slici djetetovih i obiteljskih potreba
- pružanju informacija o mogućoj pomoći društva, lokalne sredine i institucija
- pružanju konkretne pomoći obitelji i ohrabrivanju za daljnji zajednički rad
- planiranju strategija u radu s djetetom i njegovim roditeljima
- pomoći u podizanju roditeljeva i djetetova samopouzdanja

Nesumnjivo je, posjet obitelji ne može se primijeniti bez dobrog plana u kojem će biti jasno što mi, zapravo, možemo ponuditi obitelji ako očekujemo neke promjene. Kod svakoga posjeta mora se znati zbog čega se ide, što se želi doznati, što će se učiniti i što ponuditi. Obitelj se uvijek mora informirati o želji dolaska, vremenu i trajanju posjete te o tome što se želi provesti.

Pri posjetu obitelji pokazuje se važnim:

- dolaziti uvijek u dogovoreno vrijeme,
- oslovljavati roditelja punim imenom,
- objasniti roditelju razlog posjete,
- u konverzaciji s roditeljima biti kratak, jasan i otvoren
- pokušati podijeliti probleme s roditeljima,
- biti ljubazan, iskren i ozbiljan te
- imati pozitivan stav

Osim spomenutog, moguće je govoriti i o normama specifičnih ponašanja, primjerice učitelja - posjetitelja u radu s obitelji, kao što su:

- obitelji nikada ne nametati neke vrijednosti za koje "unaprijed znamo" da neće biti prihvaćene,
- nikada ne zahtijevati ni od jednog člana obitelji ono što znamo da ne može izvršiti,
- objasniti roditeljima što želimo učiniti, ali izbjegavati postavljanje brzih dijagnoza,
- unaprijed prihvatiti činjenicu kako mi ne možemo riješiti sve probleme obitelji niti možemo preuzeti njihovu roditeljsku ulogu,
- uvijek biti konzistentan,
- od roditelja ne očekivati mnogo, posebice ne za malo vremena,
- u svakom trenutku biti profesionalan, kako posjeti ne bi postali kontraproduktivni,
- obitelj mora imati povjerenja u posjetitelja i osiguranu diskreciju,
- nikada o problemima obitelji ne diskutirati s drugim osobama koje profesionalno nisu uključene u rad s djetetom ili njegovom obitelji.

Posjet obitelji oblik je rada koji, kada se pažljivo primjenjuje, pokazuje pozitivne efekte i može biti dobra osnova za buduće različite druge tipove i oblike edukacije roditelja. Razumljivo, ovo nije "tehnika" koja osigurava uspjeh u svim situacijama i problemima obitelji. Ona je važna u poticanju roditelja na promjene i aktivnosti kojima želimo pomoći djetetu. Suradnja roditelja i škole jedan je od bitnih ciljeva koje treba postići ako želimo postići uspjeh u rješavanju najrazličitijih problema. Ono što postižemo ovim oblikom rada kompenzira neke njene nedostatke zbog kojih se zahtijeva oprez.

Pismeno informiranje

Pismeno informiranje ide u oblike **indirektne suradnje** između obitelji i škole. U pismenom obliku učitelji šalju roditeljima obavijesti o učenju i ponašanju djeteta. U najvećem broju slučajeva učitelj – razrednik javlja roditeljima ono što je negativno u učenika.

"Jednom je to zato što je učinio disciplinski prijestup, drugi put zato što je dobio negativnu ocjenu ili nije napisao zadaću. **Atmosfera** koja nastaje ovim informiranjem najčešće nije povoljna ni za učenika ni

za roditelja, a i učitelj se stavlja u nezavidan položaj prema obitelji učenika". (Mandić, 1975., 152.)

Pisanje teksta zahtijeva pažljivo **biranje riječi**. Treba pisati jasno, razgovijetno, bez upotrebe stručnih opisa situacija i događaja. U pismu ne valja prenaplašavati probleme.

Pismene informacije, ako se **redovno koriste** u tijeku godine, pridonose učvršćivanju odnosa između roditelja i škole te stvaraju u roditelja pozitivnu naviku da se ovim putem informiraju o svemu što ih interesira.

Učitelj se pismeno obraća roditeljima:

- kada informira roditelje o održavanju **različitih** oblika suradnje obitelji i škole,
- kada informira roditelje o **uspjehu ili ponašanju** učenika, bez obzira je li to u smislu pohvale ili opomene,
- kada učenik ne živi sa svojim roditeljima (dječji ili učenički dom), učitelj može u pismenoj formi dati kraća zapažanja i uputiti ih roditeljima u njihovo mjesto boravka.

U dopisivanju s roditeljima poželjno je koristiti neke **standardne oblike** pisanja.

Pismeno komuniciranje između roditelja i škole **našlo je svoje** mjesto kako od strane škole tako i od strane roditelja. **Od škole** roditelj prima informacije, obavijesti, upute, pozive... a **roditelj** školi pismenim putem odgovara, opravdava izostanak djeteta, šalje liječnički nalaz, moli za izostanak učenika iz škole, daje prijedloge razredniku...

Pismeno komuniciranje je **često i jedini** način suradnje s roditeljem iz udaljenijih krajeva, kad učenik živi u učeničkom ili dječjem domu, kad nije u mogućnosti doći na razgovor u školu (bolest, starost).

Učinkovitost individualnih razgovora s roditeljima **može se ostvariti** unaprijed dogovorenim razgovorom s roditeljima ili na traženje škole/učitelja.

U slučajevima **unaprijed dogovorenih** individualnih razgovora s roditeljem, učitelj i roditelj razmjenjuju mišljenja, raspravljaju o

"problemima". Takvi razgovori **ne bi trebali** biti temeljni na uzajamnom optuživanju, već **na traganju** za alternativnim rješenjima. Nametanjem gotovog rješenja, umjesto njegova zajedničkog kreativnog rješavanja, gubi se mogućnost za suradnju.

Dobro vođen razgovor **pruža roditelju priliku** za razmatranje situacije te odlučivanje o akcijama koje treba poduzeti – bez obzira što često već znaju koje je rješenje najbolje za njihovo dijete. To, naravno, ne znači da učitelj, na temelju svog stručnog znanja i iskustva u radu, ne treba pridonijeti sugestijama u odlukama.

Svi oblici suradnje ne bi smjeli biti prigoda da roditelj iznosi učitelju negativna ponašanja djeteta već trebaju, i roditelj i učitelj, govoriti o **raznolikim poticajnim aktivnostima** u djeteta.

Za razliku od **usputnih informacija** unaprijed **dogovoreni individualni razgovori** s roditeljima, kao oblik suradnje, bili su manje zastupljeni jer nisu izazvali veći interes u roditelja. Razlog tome, vjerojatno je u zakazanom terminu koji nije odgovarao roditeljima iz više razloga.

Individualni oblici rada s roditeljima u našoj odgojnoj praksi **ostvaruju se:**

- u odgojno-obrazovnoj **ustanovi** (dječji vrtić, škola) dolaskom roditelja na svakodnevne, tjedne ili mjesečne informacije u zakazanom vremenskom periodu od strane škole, razrednika (ovisno o dobi djeteta – u predškolskoj ustanovi su svakodnevni kontakti), odnosno pozivom na izložbu, školsku priredbu, izlet, predavanje, školu za roditelje...
- u **roditeljskom domu** djeteta/učenika,
- **pismenim putem** od strane škole, odnosno roditelja,
- putem **unaprijed dogovorenih kontakata** od strane škole ili na zahtjev roditelja, pedagoga, ravnatelja,
- putem **telefona**, faksa, Interneta...

VIII.

SKUPNI MODELI SURADNJE

*Djeca nikada nisu bila dobra u slušanju odraslih.
Ali nikad nisu propustila da ih imitiraju.*

James Baldwin

Skupno informiranje

Škola je odgojno-obrazovna ustanova zajedničkog (skupnog) rada učenika, učitelja i roditelja. Učinkovitost ovog rada zavisi i od skupnog informiranja.

Što je **skupno** informiranje?

Što **dobivamo** njime?

Skupno informiranje je takav model suradnje kada su **istovremeno prisutni svi** roditelji učenika jednog razreda, odjela ili čitave škole. Zbog prisustva **velikog broja roditelja** isključena je

mogućnost razgovora o **pojedinom** učeniku. Kao i svaki oblik rada s roditeljima, tako i ovaj ima svojih prednosti i nedostataka.

Prednost ovog oblika rada je što veliki broj roditelja može biti informiran ili sudjelovati u razgovorima. Ovaj razgovor pruža mogućnost roditeljima da se međusobno upoznaju, da jedni na druge utječu.

Nedostatak ovog oblika je u tome što se istovremeno kontaktira s velikim brojem roditelja među kojima postoje velike razlike u godinama, obrazovanju, navikama, odnosu prema djeci, uvjetima u kojima žive, poslu koji obavljaju itd. Roditelji najčešće ostaju pasivni slušaoci.

SKUPNI (GRUPNI) RAZGOVORI

Skupni razgovori s roditeljima **ostvaruju se** u svim odgojno-obrazovnim ustanovama kada postoje slični problemi koji **povezuju** roditelje. **Skupni razgovori mogu se ostvariti** u nekoliko modaliteta u školi: na nivou čitave škole, razrednih odjela, smjena nastavnog rada, programa obrazovanja, skupine zanimanja, iskazanog interesa od strane roditelja, učenika ili škole itd.

Skupinu povezuje **istovjetnost teme**, odnosno odgojno-obrazovna situacija u kojoj su se našli roditelji i škola. Na skupnim razgovorima rješava se **opća problematika** (program rada škole, obveze učenika, način suradnje s roditeljima, problemi discipline...) ili **problematika određene** skupine roditelja, odsjeka, odjela (prvih razrednih odjela, završnih razrednih odjela...).

Skupni razgovori s roditeljima također imaju informativnu i savjetodavnu zadaću te su usmjeravajući i poticajni za kvalitetno aktiviranje roditelja i učenika u radu na zadacima škole. Na njima se analiziraju postignuti rezultati rada i daju smjernice daljnjeg rada.

Što postizemo ovim oblikom rada?

Zašto se on koristi?

1. Ovakav oblik rada **omogućava** konkretan razgovor o problemu koji je zajednički za sve roditelje (razredni odjel) koji su prisutni ili za njihovu djecu. Može se **otvoreno** razgovarati, veće je međusobno povjerenje i razumijevanje.
2. Roditelji mogu **izmijeniti svoja iskustva**, a to može biti mogućnost rješavanja njihovih problema jer utvrđeno je da roditelji lakše prihvaćaju savjet drugog roditelja, koji ima prethodno iskustvo u podizanju djeteta, nego od stručnjaka koji taj problem poznaje samo u teoriji.
3. Vrijeme koje su roditelji izdvojili za suradnju sa školom vrlo su efikasno iskoristili.
4. Roditelji su znatno aktivniji jer ih je manje u skupini pa mogu doći do izražaja.

Većina skupnih razgovora s roditeljima održava se putem roditeljskih sastanaka.

RODITELJSKI SASTANCI

Što su roditeljski sastanci?

Roditeljski sastanci čine **jedan od oblika** suradnje između obitelji i škole u modalitetu skupnog informiranja. Roditeljski sastanci održavaju se **za svaki razredni odjel** posebno. Svaki roditeljski sastanak ima dvije cjeline: opću informativnu i drugu savjetodavnu. Na roditeljskim sastancima održavaju se i **predavanja za roditelje** po izboru razrednika ili po izboru roditelja. Oni se održavaju po **potrebi i dogovoru** s roditeljima, odnosno učenicima. Roditeljski sastanci **nisu pedagoška formalnost** – oni imaju dubok pedagoški smisao i značaj. Ako se njima prilazi formalistički i bez konkretnih zadataka prema roditeljima, onda oni postaju rutinski i roditelji ih ne posjećuju.

Da bi roditeljski sastanci služili svrsi, potrebno ih je **pripremiti**, a ta priprema obuhvaća:

- planiranje vremena,
- određivanje teme,
- metode i sredstva,
- osiguranje prostorija s dovoljnim brojem sjedala i
- donošenje zaključaka putem dijaloga s roditeljima.

Roditeljski sastanci se po pravilu održavaju **bez prisustva** učenika. Takav način učitelju je omogućio da se približi roditeljima u odgojno-obrazovnim problemima njihove djece, da stvori pozitivno pedagoško ozračje te da i sami roditelji sudjeluju u raspravama.

U školama se održavaju i drugi modaliteti suradnje kao što su (vidi slika 6):

- škole za roditelje
- savjetovaništa za roditelje
- priredbe, izložbe
- panel diskusije
- posjete drugim ustanovama
- dani škole, dani otvorenih vrata
- roditeljski kutak, itd.

IX

EDUCIRANJE RODITELJA I POVEZIVANJE SA STRUČNJACIMA RAZLIČITIH PROFILA

Educiranje roditelja kao jedan od aspekata pomoći kako djetetu tako i roditelju, zapravo, nije ideja "suvremenog" doba. Još su Platon i Aristotel uložili roditelja u životu djeteta pridavali poseban značaj, zbog čega je roditeljima potrebno znanje. S pedagoškog stajališta, uložili roditelja i potrebi znanja u odgoju djece svoja djela posvetili su mnogi pedagozi, kao što su J. A. Komensky, J. Lock, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi i mnogi drugi.

Neke je roditelje moguće relativno brzo i diskretno uključiti u sustav edukacije i stručnog ponašanja, no drugi uslijed kulturalnih barijera, neobrazovanosti ili loših iskustava koje su imali tijekom školovanja, kao i nekih drugih razloga, nisu pozitivno raspoloženi prema ovakvim aktivnostima škole. Strpljenje, vrijeme, empatija i profesionalnost učitelja, pedagoga i drugih stručnjaka, koji sudjeluju u radu i edukaciji roditelja, ključ su uspjeha u radu s različitim skupinama roditelja.

Educiranje roditelja odvija se kroz različite forme/modele koje je potrebno primijeniti s obzirom na individu:

- informativne
- savjetodavne
- instruktivne
- terapijske

Neke roditelje se mora poučiti čak i osnovnim znanjima o djetetovu razvoju i potrebama, praktičnim informacijama i vještinama u brizi o djetetu, mogućnostima poticanja i razvijanja djetetovih potencijala.

No, neke roditelje mora se poučiti i u osiguravanju fizičke sigurnosti, nadziranju, odgojno-obrazovnim poticajima, ukratko gotovo rutinskim stvarima. Poučavanje roditelja da što bolje potiče i ohrabruje dijete, održava higijenu, da mu pruža pravovremenu zdravstvenu brigu, da dijete pravilno prehranjuje, da najbolje što može uviđa svoju roditeljsku ulogu, da uspostavlja dobre socio-emocionalne veze s djetetom, da djetetu pruži sve što može kako bi napredovalo na tjelesnom, socioemocionalnom i intelektualnom planu, neke su od zadaća koje zahtijevaju mnogo više od dobre teorijske podloge.

Educiranje nekih roditelja osim poučavanja boljoj brizi o djetetu npr. zdravstvenoj ili brizi o tjelesnom razvoju, potrebno je i zbog boljih socijalnih i intelektualnih poticaja djeteta pa sve do informiranja roditelja o njihovoj ulozi u poticanju djeteta na učenje te u osiguravanju osnovnih uvjeta za učenje kod kuće (Slika 7, 8, 9).

EDUCIRANJE RODITELJA ZA BOLJE SOCIJALNO I INTELEKTUALNO STIMULIRANJE DJETETA

Osiguravanjem različitih aktivnosti djeteta stimulira se socijalni i intelektualni razvoj što pridonosi i boljim efektima odgoja i obrazovanja. Različitim sadržajima i aktivnostima u školi i izvan nje kod djeteta se potiče i bolja motivacija, zadovoljavanje različitih interesa i sposobnosti, a posebice se osigurava dinamičnost i zanimljivost.

Slika 7:

NEKE MOGUĆNOSTI U SOCIJALNOM I INELEKTUALNOM STIMULIRANJU DJETETA OD STRANE RODITELJA

- POTICANJE SUDJELOVANJA U RAZLIČITIM DRUŠTVIMA ILI TEČAJEVIMA PREMA INTERESU I SPOSOBNOSTIMA DJETETA
- ZAJEDNIČKI IZLETI S RODITELJIMA ILI VRŠNJACIMA
- RAZLIČITE PARTICIPACIJE I PROGRAMI PRIJE ILI POSLIJE ŠKOLE
- OSIGURAVANJE RAZLIČITIH EDUKATIVNIH MATERIJALA - POSEBICE MATERIJALA VIŠE KOGNITIVNE RAZINE
- LJETNI KAMPOVI U KOJIMA SE PROVODE EDUKATIVNI I REKREATIVNI PROGRAMI BLISKIH DOTADAŠNJEM INTERESU DJETETA ILI S NEKIM POTPUNO NOVIM SADRŽAJIMA
- POTICANJE SUDJELOVANJA U RAZLIČITIM ŠKOLSKIM SLOBODNIM ILI IZBORNIM AKTIVNOSTIMA
- POTICANJE SUDJELOVANJA U RAZLIČITIM IZVANŠKOLSKIM AKTIVNOSTIMA
- RAZMJENE UČENIKA U ZEMLJI I INOZEMSTVU
- POTICANJE ZAJEDNIČKIH ILI INDIVIDUALNIH ODLAZAKA U KINO, KAZALIŠTE, MUZEJE, IZLOŽBE..
- POTICANJE UČLANJIVANJA DJETETA U BIBLIOTEKE, ČITAONICE
- OSIGURAVANJE DOSTUPNOSTI ENCIKLOPEDIJA, LEKSIKONA, PRIRUČNIKA, RJEČNIKA, ZBORNIKA, POVIJESNIH, KNJIŽEVNIH, STRUČNIH I ZNANSTVENIH PUBLIKACIJA
- POTICANJE DJETETA NA KORIŠTENJE SUVREMENE TEHNIKE (RAČUNALA, ELEKTRONSKE POŠTE, INTERNETA, MULTIMEDIJA I DR.)
- POTICANJE DJETETA NA SUDJELOVANJE U NATJECANJIMA, PRIREDBAMA, SMOTRAMA I DR.
- POTICANJE INDIVIDUALNIH ALI I KOOPERATIVNIH OBLIKA RADA S VRŠNJACIMA

Slika 8:
**INFORMIRANJE I EDUCIRANJE RODITELJA O VAŽNOSTI
 OSIGURAVANJA OSNOVNIH UVJETA ZA UČENJE I
 RAZVIJANJE NAVIKA UČENJA KOD KUĆE**

RAZVIJANJE NAVIKA UČENJA KOD KUĆE

Iako je čovjek socijalno biće koje raste, razvija se i uči u socijalnom kontekstu, učenje je prije svega individualna aktivnost. Pretpostavka efikasnom učenju djeteta kod kuće je između ostalog i osiguravanje uvjeta za učenje kako bi se razvijale navike učenja. Unatoč simplificiranju ove zadace koje se ponekad pojavljuju kod roditelja radi se o jednoj relevantnoj pretpostavci za efikasno učenje. Svakako, rad se na ovom problemu ne može svesti na puko nizanje nekoliko osnovnih pravila, jer uspješno ostvarivanje ove zadace zahtijeva individualan rad. Praksa zahtijeva individualnu operacionalizaciju, ali se možemo pridržavati i nekih provjerenih pravila uspješnog učenja, od kojih navodimo samo neke kao pomoć roditeljima na uvježbavanju vještina i tehnika učenja, što predstavlja pomoć djetetu i u postizanju boljih efekata učenja i boljeg uspjeha u školi. Nesumnjivo u ostvarivanju efikasna učenja moraju biti uključeni i roditelji. Svakako prijeko je potrebno pronaći mjeru u primjeni općih načela koji će utjecati na razvoj djetovih sposobnosti i interesa, te dijete stavljati u situacije u kojima će biti aktivan. Nažalost kod neke djece unatoč osiguravanju osnovnih uvjeta za učenje kod kuće ovo neće biti dostatno za postizanje visokog školskog uspjeha uslijed različite etiologije (ne)uspjeha u školi. Ipak većini djece ovo je jedna od bitnih pretpostavki za redovitim učenjem kod kuće.

OSIGURANO MJESTO UČENJA

Svaka promjena mjesta učenja zahtijeva i dodatno vrijeme za adaptaciju na novu okolinu što smanjuje motivaciju za rad. Kao što se i za rad u školi zahtijeva primjerena konformna fizička okolina, tako se ovaj zahtjev ne mijenja ni za učenikov rad kod kuće. Preporuča se učiti za stolom, sjedeći na stolici, iako u ovom zahtjevu ne treba pretjerivati, zbog velike napetosti mišića.

Cilj: Dijete već dolaskom na mjesto učenja djelomično je pripremljeno za učenje

PLAN UČENJA

Svaki čovjek tijekom dana ima razdoblja kada se osjeća najspremnijim za učenje ili neki drugi rad. Planiranje učenja smanjuje neracionalno korištenje vremena. Realizacija plana zahtijeva od djeteta razvijanje samodiscipline i kontinuirano učenje svakog dana. S obzirom da je učenje kod kuće samo dopuna ako je dijete pažljivo i aktivno na satu, kao najekonomičniji se preporuča do tri ili četiri sata dnevno.

Cilj: Planiranje učenja predstavlja osnovu za racionalnim korištenjem vremena.

PRAVILNA UPORABA UDŽBENIKA

Pravilna uporaba udžbenika podrazumijeva orijentacijsko upoznavanje teksta, uvid u sadržaje, te detaljno proučavanje teksta koje podrazumijeva podcrtavanje važnog, nepoznatog ili nejasnog. Ilustracije, crteže ili grafikone ne smije se preskakati već je potrebno proučiti njihovu funkciju u sklopu teksta.

Cilj: Znati se koristiti udžbenikom ili drugim edukativnim materijalom osnove je uspješnog učenja.

ČITANJE NA GLAS

Ako želimo nešto trajno zapamtiti, potrebno je uključiti što više osjetila. Primjerice, gledanje, pisanje i glasno čitanje. Kombiniranje čitanja i glasnog ponavljanja pročitano omogućuje bolje reproduciranje i do nekoliko puta od učenja u kojem se ne kombiniraju različita osjetila i tehnike.

Cilj: Čitanje naglas pomaže boljem pamćenju, između ostalog jer je brzina čitanja smanjena na polovinu, te se sadržaji lakše pamte.

GRUPIRANJE ZADATAKA I ZABILJEŠKE

Sadržaje koje je potrebno naučiti, posebice one obimnije i zahtjevnije, potrebno je podijeliti na manje srodne cjeline. Za ovakav rad potrebno je imati pregled čitavog sadržaja. Grupiranje omogućava bolju organizaciju sadržaja, i povezivanje s prethodno naučenim. Za vrijeme učenja iz teksta treba izdvojiti sve što je važno, nejasno, pitanja na koja se nemože naći odgovor, zadatke koje treba riješiti i sl.

Cilj: Dobra organizacija sadržaja olakšava proces učenja, a osim toga uspješnost u organizaciji utječe i na samu kvalitetu zapamćenog sadržaja.

PONAVLJANJE

Najbolja provjera jesu li određeni sadržaji usvojeni jest pokušaj glasnoga prepričavanja bitnih dijelova sadržaja. Provjera znanja kod kuće pomoći će djetetu da ustanovi mora li se vratiti na ponovno, ovaj put pažljivo čitanje, bilježenje, memoriranje i razumijevanje ili je dijete uspjelo savladati sadržaj.

Cilj: Provjera znanja omogućava da se ustanovi razina usvojenosti sadržaja (npr. Razina raspoznavanja i reproduciranja kao elementarna razina, što pri školskoj provjeri znanja rezultira niskim ocjenama (često i negativnim) ili se potigla neka od viših razina znanja, što za konzekvencu ima visoke ocjene)

Slika 9:

POTICANJE DJETETA NA UČENJE KOD KUĆE I KORIŠTENJE RAZLIČITIH IZVORA ZNANJA

- Stvaranje pozitivnih odnosa između roditelja i djeteta
- Poticanje djeteta na učenje, čitanje i istraživanje
- Pokazivanje da roditelj cijeni učenje
- Pokazivanje interesa za ono što dijete uči, stvara, istražuje
- Razgovor, diskusija roditelja i djeteta o onome što dijete zanima, o njegovim idejama, aktivnostima
- Osiguravanje i posebnih izvora znanja (enciklopedija, leksikona, časopisa)
- Poticanje djeteta na radoznalost i upornost
- Ohrabrivanje djeteta na nove aktivnosti i kontakte s odraslima i s vršnjacima
- Pažljivo i s interesom slušanje što dijete govori
- Iskazati interes i poštovanje prema djetetu

Studije u kojima su se ispitivali efekti educiranja roditelja pokazuju kako su djeca mnogo više vjerovala u svoj uspjeh, posebno onda kada bi roditelji bili uključeni u različite školske aktivnosti i edukativne programe. Istovremeno, učitelji i pedagozi uviđali su da njihova energija i trud opravdava nastavak i daljnja pozitivna očekivanja (Weissbourd, R., 1996, str. 176-180). Prema D. Cichetti (1997, str. 736-749) programi rada čak i s roditeljima koji su zapuštali djecu pokazali su svoju punu opravdanost. Tako se pokazuju značajne razlike u pojavnosti problema zapuštanja djece prije i nakon edukacije. Usto, pokazuje se i kako ne postoje značajne razlike u dobi, bračnom statusu, obrazovanju, prema kojima ne bi trebalo koristiti neki od oblika pomoći.

Učitelji i pedagozi susreću se svakog dana s različitim problemima djece: tjelesnim, kognitivnim, socijalnim, emocionalnim i drugim problemima djece. Rana dijagnoza i postupak često su presudni u postizanju pozitivnih efekata pružene pomoći. Međutim, pripočeti nekim roditeljima kako je njihovu djetetu potrebna "pomoć", kod mnogih roditelja nije dobrodošla. Različiti su uzroci ovome, od kojih navodimo samo neke:

NEKI RAZLOZI ZBOG KOJIH RODITELJI MOGU ODBIJATI POMOĆ UČITELJA, STRUČNJAKA U ŠKOLI ILI IZVAN NJE

- RODITELJ SMATRA KAKO JE ZAPAŽANJE UČITELJA SUBJEKITVNO I NEODGOVORNO
- RODITELJ SMATRA KAKO NIJE MOGUĆE DA NJIHOVO DIJETE IMA PROBLEMA
- RODITELJ SMATRA KAKO JE POMOĆ DJETETU NEPOTREBNA
- RODITELJ JE UVJEREN KAKO JE NETKO DRUGI KRIV ZA PROBLEME KOJI SU SE POJAVILI
- RODITELJ JE UVJEREN KAKO SU PROBLEMI PRIVREMENI I KAKO E NESTATI "SAMI OD SEBE"
- RODITELJ NE SHVAĆA POSLJEDICE PROBLEMA ILI IH NE ŽELI PRIHVATITI
- RODITELJ JE, INAČE, NEODGOVORAN U BRIZI O DJETETU
- NEKI DRUGI RAZLOZI

Unatoč tomu što je problemima djeteta i njihove obitelji potrebno prilaziti isključivo s obzirom na individu, pedagozi, psiholozi, socijalni radnici ili drugi stručnjaci u školi ili izvan nje, prve su osobe osim učitelja koje trebaju s roditeljem stupiti u kontakt i ponuditi im potrebnu pomoć.

Svakako, prije nego što se s roditeljem stupi u kontakt, potrebno je biti siguran da je djetetu osim učiteljeve neophodna pomoć i drugih stručnjaka. Kako se radi o delikatnoj zadaći, o kojoj ponekad ovisi daljnji tijek suradnje s roditeljima, te mogućnosti pružanja primjerene i kontinuirane pomoći djetetu, navodimo neke moguće smjernice za rad na ovome problemu:

- biti siguran kako dijete ima problema zbog kojih mu je potrebna pomoć i drugih stručnjaka u školi ili izvan nje,
- izložiti roditelju moguće uzroke,
- objasniti moguće posljedice i pripremiti roditelja uz pomoć pedagoga, psihologa, socijalnog radnika ili drugih stručnjaka u školi,
- ponuditi moguću pomoć u školi ili izvan škole,

- objasniti potrebu surađivanja roditelja s učiteljem, pedagogom ili drugim stručnjacima,
- ne umanjivati ili ne preuveličavati problem,
- u razgovoru s roditeljem koristiti jednostavan rječnik i poznate mu termine,
- ako dijete nije ugroženo ostaviti roditelju dovoljno vremena i mogućnosti da se posavjetuje s drugim stručnjacima,
- odrediti krajnji rok za prvu profesionalnu intervenciju,
- roditelja izvješćivati o napredovanju djeteta i daljnjem tijeku rada,
- ne pokazivati ljutnju, nestrpljenje, osuđivanje zbog nekih "neprimjerenih" ili "neočekivanih" reakcija roditelja,
- smanjiti moguće izvore sukoba na minimalnu mjeru .

Zaključak

Roditelji i škola, unatoč mogućim problemima u uspostavljanju bolje suradnje, nisu konfrontirane strane. Ipak, ponekad iznenađuje koliko se nekim problemima obitelji, djeteta, ali i same škole i stručnjaka koji rade u njoj ne posvećuje dovoljno pozornosti. Uspostavljanje bolje suradnje roditelja i škole, njihove bolje komunikacije, educiranje roditelja, posjete obitelji, angažiranje stručnjaka različitih profila neke su zadaće u kojima treba sudjelovati čitavo društvo. Jasan stav prema ovim problemima ima respektabilnu ulogu.

Obrazovanje roditelja, u svakom pogledu, pridonosi boljoj i kvalitetnijoj učinkovitosti obitelji i škole, suradničkim odnosima i raznim modelima komunikacijske ravnopravne suradnje. Osnovna pretpostavka učinkovitosti odgoja je određena pedagoška kultura roditelja i nastavnika. Od nastavnika (učitelja, odgajatelja) se očekuje prihvaćanje stavova roditelja (iako je on laik, nije stručnjak pedagog), dok roditelji od nastavnika očekuju suradnika, savjetnika i pedagoškog voditelja u rješavanju osobne i zajedničke odgojne problematike.

U tom pravcu naše ustanove odgojno-obrazovnog sustava imaju veoma konkretne pokazatelje.

Obrazovanje roditelja je osobitost svake škole, njeno ogledalo i pokazatelj demokracije odgoja.

Međutim, treba znati da svaki program koji želi biti uspješan mora voditi računa o sustavu vrijednosti koji postoji u određenoj sredini, o znanstvenim spoznajama iz područja kojim se bavi te tendencijama razvoja određene sredine. Obiteljska raznovrsnost, koja se izražava u različitim strukturama, tipovima, vrijednostima, funkcijama i načinima odgoja, treba se prihvatiti u izradi programa obrazovanja roditelja.

Sažetak

Svojim postupcima roditelji mogu motivirati dijete na određeno ponašanje ili ga obeshrabit

U radu smo pošli od spoznaje da je obiteljski odgoj jedan od oblika odgoja koji konkretno i svakodnevno u praksi odgoja postaje "škola života i rada". Nedvojbeno je da obitelj ima najznačajniju i često presudnu ulogu u životu i razvoju svakog djeteta. Ta uloga proizlazi, prvenstveno, iz specifičnih međuljudskih odnosa - komunikacije koja u obitelji postoji.

Opredijelili smo se za odgojni rad kao pretpostavci i sintezi obrazovanja, s posebnim naglaskom na obitelj (roditelje), školu i društvenu okolinu. Shvatiti odnos između obitelji, škole i društva znači razumjeti složenu strukturu međusobnih veza i odnosa. Nužnost komunikacije roditelja sa školom koju polazi njihovo dijete, činjenica je koje su bili svjesni mnogi prije nas, kao što su je danas svjesni i mnogi pored nas, a ona proizlazi iz nužnosti uspostavljanja dijaloga u svakoj ljudskoj situaciji u kojoj postoji više od jednog subjekta.

Obiteljska sredina i škola trajno su upućene jedna na drugu u približavanju i zajedničkom djelovanju u razvoju djece i mladeži, prema njihovim mogućnostima, sposobnostima, potrebama i interesima. Uspješnost odgoja ovisi o kvaliteti komunikacijskih veza među čimbenicima odgojne djelatnosti. Osposobiti roditelje, učitelje i druge subjekte, iz društvenog okruženja za odgojni rad, ne znači samo pružiti znanje, naučiti što je odgoj, već prije svega, to uključuje razvoj sposobnosti za odgojni rad, suradnju, interdisciplinarnu i interpersonalnu odnose.

Bibliografija

- Barnes, H.; Weikart, A. (1993). Significant benefits: The High / Scope Perry Preschool study age 27. Ypsilanti, MI: The high / Scope Press.
- Barth, R. (1990). Improving Schools from Within: Teachers, Parents and principals Can Make the Difference. San Francisco, CA: Jossey - Bass.
- Behrman, R. E. (Ed) (1993). Home visiting: The future of children. Center for the Future of Young Children, The David and Lucile Packard Foundation, br. 3, str. 208.
- Berger, E. H. (1991). Parents as partners in education: The school and home working together. Columbus, OH: Merrill.
- Bowering-Carr, C.; Burnham, J. (1994). Managing Quality in Schools. Harlow, Longman.
- Brighouse, T. (1991). What makes a Good School? Stanford: Network Educational Press.
- Bundy, B. F. (1991). Fostering communication between parent and schools. Young Children, br. 2, str. 1-17.
- Brajša, P. (1993). Pedagoška komunikologija. Školske novine, Zagreb.
- Bratanić, M. (1990). Mikro - pedagogija - interakcijsko komunikacijski aspekt odgoja. Školska knjiga, Zagreb.
- Bratanić, M. (1999). Empatija i stil spoznavanja - čimbenici kvalitete nastave. Zbornik radova -Nastavnik čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju, Filozofski fakultet, Rijeka, str. 133-144.
- Cataldo, C. Z. (1987). Parent education for early childhood. New York, teachers College Press.
- Cicchetti, D.; Carlson, V. (1997). Child Maltreatment: Theory and Research on the Causes and Consequences of Child Abuse and Neglect. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Creese, M. (1995). Effective Governors, Effective Schools: Developing the partnership. London, David Fulton.
- Curran, D. (1989). Working with parents. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Department for Education: Improving Schools. (1995). Factsheets. London: HMSO.
- Došen - Dobud, A. ((1982);Odgoj i slobodne aktivnosti predškolskog djeteta, RS Zagreb, Zagreb
- Education and Human services Consortium. (1991). What it takes: Structuring interagency partnerships to connect children and families with comprehensive services. Washington, DC: Education and Human Services Consortium.
- Elkind, D (Ed) (1991). Perspectives on early childhood education: Growing with young children toward the 21 st century. Washington, DC: National Education Association, str. 5-15.

- Epstein, J. (1989). Building parent teacher partnerships in inner city schools. The Family Resources Coalition Report, br. 8, str. 2.
- Fullan, M. G. (1992). Successful School Improvement. Buckingham Change. New York : Teachers College Press and London: Cassell.
- Hendric, J. (1988). The whole child. Columbus, OH: Merrill.
- Gestwicki, C. (1992). Home, school and community relations: A guide to working with parents, New York: Delmar.
- Goodson, I. F. (1992). Studying Teachers Lives. Basingstoke: Falmer Press.
- Hester, H. (1989). Start at home to improve home-school relations. NASSP Bulletin, br. 73, str. 123-127.
- Hinsz, V. B.; Tindale, R. S.; Vollrath, D. A. (1997). The emerging conceptualization of groups as information processes. Psychological Bulletin, br. 1, str. 43-64.
- Jurić, V.; Maleš, D. (1994). Škola i roditelji. Napredak, Zagreb, br. 2.
- Maleš, D. (1994). Roditelji i odgojitelji - partneri u procesu odgoja. Dječji centar Čakovec, Čakovec.
- Maleš, D. (1996). Različito shvaćanje suradnje roditelja i profesionalaca. Napredak, Zagreb, br. 3.
- Mušanović, M., Rosić, V. (1997), Opća pedagogija, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju.
- Kroth, R. L.; Simpson, R. L. (1977). Parent conferencing as a teaching strategy. Denver: Love.
- Lynch, E. (1981). But I've tried everything! A special educators guide to working with parents. State of California Department of Education.
- Majl, A. (1968). Kreativnost u nastavi. Sarajevo, Svjetlost.
- McWilliam, P. J.; Bailey, D. (1993). Working together with children and families: Case studies in early intervention. Baltimore: Paul H. Brookes.
- Powell, D. R. (1990). Research in review: Home visiting in the early years: Policy and program desing decisions. Young Children, br. 2, str. 66-73.
- Pšunder, M. (1995). Nekaj misli o delu učitelja s starši. U: pedagoško obrazovanje roditelja, Pedagoški fakultet u Rijeci, Rijeka.
- Rečić, M. (1996). Odgoj u obitelji, Tempo, Đakovo.
- Reich, R. (1992). Work of Nations. New York, Vintage Press.
- Rosić, V. (1994). Obitelj i odgojna komunikacija. u: Naša obitelj danas, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, Zagreb.
- Rosić, V. (1995). Pedagoško obrazovanje roditelja pretpostavka učinkovitog odgojno-obrazovnog djelovanja. U: Pedagoško obrazovanje roditelja, Pedagoški fakultet u Rijeci, Rijeka.
- Rosić, V. (1998). Obiteljska pedagogija. Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka.
- Rosić, V.; J. Zloković, J. (2002.). Prilozi obiteljskoj pedagogiji. Graftrade, Rijeka.
- Rockwell, R. E.; Andre, L. C.; Hawley, M. K. (1995). Parents and Teachers as Partners. Issues and Challenges. Harcourt Brace College Publishers, New York.
- Rosenfield, S. M. D.; Saber, R. E.; Bueno, G.; Greene, B. F. (1983). Maintaining accountability for an ecobehovioral treatment of one aspect of child neglect: Personal cleanliness. Education and Treatmnet of Children, vol. 6, br. 2, str. 153-164.
- Schlechty, P. (1990). Schools for the Twenty First Century: Leadership Imperatives for Educational Reform. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Spitek, V.; Andrilović, V. (1967). Ispitivanje odnosa između opće naobrazbe i nekih radnih osobina na poslovima različite složenosti. Obrazovanje odraslih, br. 3-4.
- Stoll, L.; Fink, D. (2000). Mijenjajmo naše škole - Kako unaprijediti djelotvornost i kvalitetu škola. Eduka.
- Vrcelj, S.; Mušanović, M. (2001). Prema pedagoškoj futurologiji (Škola budućnosti). Hrvatsko pedagoško-književni zbor, Rijeka.
- Vukasović, A. (1999). Obitelj - vrelo i nositeljica života. Hrvatski katolički zbor "MI", Zagreb
- Watson, S. D. (1991). Handbook for home visits. Greenville, Il: Bond County Community Unit, br. 2, str. 22.
- Weiss, H. B. (1993). Home visits: Necessary but not sufficient. U: Berhman, R.E. (Ed) Home visiting: The future of young children. Center for the Future of Young Children, The David and Lucile packard Foundations, br. 31, str. 113-128.
- Weissbourd, R. (1996). Vulnerable Child: The Hidden Epidemic of Neglected & Troubled Children Even Within the ... Addison-Wesley.
- Ziegler, M. (1992). Parent advocacy and children with disabilities: A history. OSERS New in Print, 1992.
- Zloković, J. (1998). Kvalitetan odgojno - obrazovni rad kao podrška razvoju djece. Zbornik radova, Međunarodni znanstveni kolokvij u Rijeci: Kvaliteta u odgoju i obrazovanju, Pedagoški fakultet, Rijeka, str. 258-268.
- Zloković, J. (1998). Školski neuspjeh - problem učenika, roditelja i učitelja. Filozofski fakultet, Rijeka.
- Zloković, J. (2000). Poticanje roditelja na bolju suradnju sa školom - primjena suvremene obrazovne tehnologije. Zbornik radova: Nastavnik i suvremena obrazovna tehnologija, Međunarodni znanstveni kolokvij, Gospić, 8 i 9 lipnja, 2000, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju, Rijeka, str. 243-250.
- Zloković, J. (2001). Pedagoški aspekti rada učitelja sa zapuštenom djecom. Doktorska disertacija, rkp. Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju.

Kome je namijenjena ova knjiga

Knjiga "Modeli suradnje obitelji i škole" u Pedagoškoj biblioteci namijenjena je učiteljima i roditeljima čija djeca pohađaju školu s temeljnim ciljem da se uspostavi i učini još kvalitetniji i učinkovit odgovarajući pomak u modalitetima suradnje između obitelji i škole. Ova dva čimbenika se po svojim zadaćama međusobno razlikuju, ali neupitno idu istom cilju - pomoći u razvoju djece i mladeži. Da bi ukupan rezultat svih odgojnih nastojanja bio učinkovit, treba ga povezati i uskladiti s djelovanjem roditelja u obitelji i učitelja u školi. Ulaskom djeteta u odgojno-obrazovni sustav roditelji i dalje ostaju odgovajatelji s velikom odgovornošću prema sebi i prema djetetu i prema društvu. Suradnjom obitelji i škole moraju se imperativno uspostaviti partnerski i ravnopravni odnosi. Za takvu zadaću potrebno je mnogo napornog rada i djelovanja i roditelja i škole. Pred vama je knjiga koja je pisana nastojanjima autora da se što učinkovitije pomogne roditeljima i učiteljima u zajedničkoj zadaci - odgoju i obrazovanju. Knjiga je rezultat sagledavanja i istraživanja komunikacijske pedagoške misli o odgoju, njegovu unapređivanju, povezivanju obiteljskog i školskog odgoja, razvoju metodike odgojnog rada i djelovanja obitelji i škole.

Knjiga "Modeli suradnje obitelji i škole" Vladimira Rosića i Jasminke Zloković je dragocjen (radni) priručnik roditeljima, učiteljima i pedagozima u njihov suvagašnjem radu. Obradovat će i studente donoseći im pomoć u budućem pedagoškom radu.

(Iz recenzije doc. dr. sc. Anđelke Peko)

Modeli suradnje obitelji i škole sastoje se u traganju za novim i sadržajnim oblicima partnerstva koje se zasniva na načelima jednakosti, aktivnosti i uzajamne odgovornosti, ne zanemarujući što je to optimalno, a što realno u radu i komunikaciji s roditeljima. Na temelju tih i mnogih drugih iznimno zanimljivih promišljanja, autori iznose ideje suradnje škole i roditelja koje bi bile primjenjive. Nude odgovore na moguće oblike suradnje u svakodnevnoj odgojno-obrazovnoj praksi i tvrde da je kvalitetno partnerstvo ostvarljivo, što potkrepljuju rezultatima istraživanja utemeljenih na pedagoškim modelima.

(Iz recenzije mr. sc. Vesne Buljubašić-Kuzmanović)

Prof. dr. sc. Vladimir Rosić rođen je 1935. godine. Završio je Učiteljsku školu u Križevcima (1953), višu pedagošku školu za nastavnika hrvatskog jezika i povijesti (1957.) i studij pedagogije i psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1963.). Poslijediplomski znanstveni magistarski studij završio je 1974. godine, a doktorirao je iz znanstvenog područja pedagogije 1981. godine. Zaposlen je kao redovni profesor, znanstveni savjetnik i pročelnik Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Središte njegova znanstvenog interesa su teorije odgoja, uloga odgoja u obitelji, školi, učeničkim domovima i drugim čimbenicima odgojno-obrazovnog sustava. Napisao je devet knjiga, uredio mnoge zbornike radova i napisao preko 100 znanstvenih i stručnih radova. Član je HPKZ-a. Za svoj pedagoški rad dobio je nekoliko nagrada i priznanja Hrvatskog pedagoškog-književnog zbora i Hrvatskog komunikološkog društva, te državnu godišnju Nagradu "Ivan Filipović".

Dr. sc. Jasminka Zloković rođena je 1964. godine u Rijeci, gdje je završila osnovno i srednje obrazovanje i 1987. godine stekla naziv diplomiranog profesora pedagogije. Završila je poslijediplomski magistarski studij 1995. godine, a doktorat društvenih znanosti iz područja pedagogije stekla je 2001. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Radi od 1996. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci kao znanstveni novak, a sada je u zvanju višeg znanstvenog asistenta u Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci. Sudjeluje u znanstveno-istraživačkom radu na projekt Ministarstva znanosti i tehnologije "Pedagoški aspekti rada učitelja sa neuspješnom djecom". Objavila je udžbenik "Školski neuspjeh - problem učenika, roditelja i učitelja", te brojne radove u pedagoškim časopisima i sudjeluje u radu domaćih i međunarodnih stručnih i znanstvenih skupova. Zajedno s prof. dr. sc. Vladimirom Rosićem tiskana je knjiga "Prilozi obiteljskoj pedagogiji".